

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Факультет іноземної та слов'янської філології
Кафедра англійської філології та лінгводидактики

Вялкова Ірина Миколаївна

**ВІДТВОРЕННЯ ТЕРМІНІВ ТА ЗАПОЗИЧЕНЬ В УКРАЇНСЬКОМУ
ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ Г. МЕЛВІЛЯ «МОБІ ДІК»**

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.04 Германські мови та літератури (переклад включно), перша
– англійська

Освітня програма Англійська та німецька мови (переклад включно)

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеня магістра

Науковий керівник

_____ В.В. Козлова,

кандидат філологічних наук,

доцент

«___» _____ 2021 року

Виконавець

_____ І. М. Вялкова

«___» _____ 2021 року

Суми 2021

Sumy Makarenko State Pedagogical University
The Department of Foreign and Slavic Philology
The Chair of English Philology and Linguodidactics

Vialkova Iryna Mykolaivna

**INTERPRETATION OF TERMS AND BORROWINGS IN THE
UKRAINIAN TRANSLATION OF G. MELVILLE'S NOVEL "MOBI DICK"**

Field of Study 03 The Humanities
Program subject area 035 Philology
Study program 035.04 Germanic Languages and Literature
(Translation Included), Major - English
Educational program English and German Languages (Translation Included)

Graduation Project

Supervised by

Associate Professor

Kozlova V.V.

Performed by

Vialkova Iryna

Sumy 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВІДТВОРЕННЯ ТЕРМІНІВ ТА ЗАПОЗИЧЕНЬ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ Г. МЕЛВІЛЯ «МОБІ ДІК».....	10
1.1. Жанрові особливості роману Г. Мелвіля «Мобі Дік».....	10
1.2. Поняття «термін» в лінгвістичних дослідженнях.....	11
1.3. Статус запозичень в лінгвістичних дослідженнях.....	21
1.4. Способи відтворення термінів та запозичень.....	29
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	39
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ТЕРМІНІВ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ Г.МЕЛВІЛЯ «МОБІ ДІК»....	41
2.1. Переклад термінів методом еквівалентів.....	41
2.2. Переклад термінів способом транслітерації.....	44
2.3. Переклад термінів методом калькування.....	47
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	53
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ЗАПОЗИЧЕНЬ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ Г. МЕЛВІЛЯ «МОБІ ДІК»...	54
3.1. Переклад запозичень методом калькування.....	54
3.1.1. Переклад запозичень з грецької мови.....	54
3.1.2. Переклад запозичень з латинської мови.....	57
3.1.3. Переклад двомовних запозичень.....	58
3.1.4. Переклад запозичених слів з німецької мови.....	60
3.2. Переклад запозичень методом транслітерації.....	61
3.2.1. Запозичення перекладені з грецької мови.....	61
3.2.2. Запозичення перекладені з латинської мови.....	63
3.2.3. Запозичення перекладані з французької мови.....	64
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	66
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	69

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	73
SUMMARY.....	74

ВСТУП

На сьогодні виникнення нових термінів є звичною справою, адже створюються нові пристрої, технології, назви яких необхідно передати. Люди досить активно пізнають іноземну культуру, побут, то ж ми зустрічаємо все частіше багато запозичених слів і термінологічних одиниць в нашій мові.

З метою успішного порозуміння між носіями різних мов нам необхідно вдало перекладати ці одиниці в мові. Терміни і запозичення для перекладу – складні. Стандартні методи перекладу не завжди підходять для певної комунікативної ситуації. Для їх відтворення перед нами постає необхідність адаптувати лексичну одиницю в мові, та головне – передати її суть, значення. Використання термінів у мовленні необхідне, щоб одним словом передати всю суть предмету, яке воно називає, це – одна з його функцій, що полегшує комунікацію у наукових сферах.

На сьогоднішній день, як і раніше, термінам властиві такі якості як точність, чіткість, однозначність, без емоційність. Зараз, вони хоч і зберігають свої характерні ознаки, але існує тенденція до змін цих одиниць, а отже змінюються і підходи до їх вивчення та методи їх відтворення. Ми спостерігаємо, що їм притаманні незвичайні властивості як емоційність, багатозначність, тому постає питання про їх дослідження та аналіз, зміни в методах перекладу відбуваються також.

Запозичення необхідне, щоб надати невідомому предмету найменування, якщо не має еквівалентів у мові, а у художньому тексті чи розповіді, воно надає колориту іншої країни про яку йдеться мова. Наявність термінів та запозичень збагатшує лексичний склад мови, вони надають предметам які нещодавно виникли або ввійшли в культуру певних назв, яких не вистачає в мові, доповнюють її. Вони в ній адаптуються і стають загальноновживаними словами, яких навіть не можливо розпізнати з поміж інших лексичних одиниць без тлумачного словнику. Запозичити нове слово – це набагато зручніше ніж вигадувати нове слово, вони можуть звучати краще і зрозуміліше ніж їх аналоги, то ж немає питань про їх використання в мові.

Актуальність. У світі швидко з'являються нові предмети, технології, що спричинені через стрімкий розвиток науково-технічного прогресу. Терміни з цих галузей швидко виникають в мові також, вони не встигають закріпитися у словнику і набути еквівалентів і перекладачеві необхідно адекватно передати їх у тексті, зробивши це самостійно. Запозичені слова та терміни часто мігрують від мови до мови, у сучасному світі без них не обійтися і використовують їх люди різного роду діяльності.

У художньому творі терміни помітні одразу, а це може зіпсувати стилістичний ефект, то ж перекладач мусить вирішити це питання методами перекладу. Запозичення важко перекласти також, адже на початкових етапах своєї наявності в мові вони не зрозумілі її носіям. Також вони можуть означати культурні поняття, яких не існує в інших народах.

Описані нами методи перекладу допоможуть віднайти необхідний метод перекладу. Наше дослідження також допоможе подолати труднощі перекладу в творі.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженнями запозичень та термінів, а також їх перекладу займалися такі вчені як Д.С. Лотте, О.Ю. Шмелева, Комиссаров, В.П.Секирин, О.Е.Бондарец, І.В.Нечаєва, А.А. Стрельцов. Вони досліджували характеристику та особливості цих одиниць мови, ступінь їх засвоєності, як носії мови сприймають дані типи слів, які процеси та зміни відбуваються з ними в мовах та з часом, – тобто, всю ту інформацію, яка допоможе перекладачам адекватно втілювати ці одиниці в тексті мови перекладу. У художніх творах, зокрема і «Мобі Дік» ми бачимо, що автор зображує технічні описи різної техніки, машин, кораблів, будову кита тощо.

Об'єкт – терміни та запозичення у романі Г. Мелвіля «Мобі Дік».

Предмет дослідження – способи відтворення термінів і запозичень в українському перекладі роману Г. Мелвіля «Мобі Дік».

Матеріалом дослідження слугував художній багатожанровий роман Г.Мелвіля «Мобі Дік».

Метою дослідження є встановлення особливостей відтворення термінів та запозичень в українському перекладі роману Г. Мелвіля «Мобі Дік».

Досягнення мети передбачає виконання таких завдань:

- 1) Схарактеризувати жанрові особливості роману Г. Мелвіля «Мобі Дік».
- 2) Уточнити визначення понять «термін» та «запозичення» в лінгвістичних дослідженнях.
- 3) Схарактеризувати способи відтворення термінів та запозичень.
- 4) Виявити особливості відтворення термінів методами еквівалентів транслітерації та калькування в українському перекладі роману Г. Мелвіля «Мобі Дік»
- 5) Виявити особливості відтворення запозичень методами калькування та транслітерації в українському перекладі роману Г. Мелвіля «Мобі Дік».

У роботі були використані наступні **методи дослідження:**

- *метод словникових дефініцій* було застосовано для вивчення лексичних одиниць, які ми досліджували в художньому творі;
- *метод суцільної вибірки*, допоміг обрати терміни та запозичення у творі, що слугували матеріалом дослідження;
- *метод лексико-семантичного аналізу*, що допоміг виявити лексико-стилістичні якості термінологічних одиниць та запозичень у художньому творі;
- *перекладознавчо-зіставний метод*, що дозволив виявити основні прийоми та способи перекладу термінів та запозичень.

Теоретичне значення дослідження полягає у тому, що воно є внеском у подальше вивчення способів відтворення термінів і запозичень у художньому тексті.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання в лекційних курсах зі стилістики англійської мови, теорії перекладу, у спеціальних курсах з художнього перекладу, у наукових дослідженнях студентів.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та резюме англійською мовою.

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної проблеми, з'ясовано мету та завдання дослідження, визначено об'єкт, предмет та методи дослідження, розкрито теоретичне та практичне значення нашого дослідження.

У **першому розділі «Теоретичні засади дослідження особливостей відтворення термінів та запозичень в українському перекладі роману Г.Мелвіля «Мобі Дік»»** обґрунтовано основні теоретичні положення роботи, надано характеристику термінам та запозиченням, вказано їх особливості функціонування в мові, способи перекладу.

Другий розділ «Особливості відтворення термінів в українському перекладі роману Г.Мелвіля «Мобі Дік»» присвячено аналізу способів перекладу термінів.

У **третьому розділі «особливості відтворення запозичень в українському перекладі роману Г. Мелвіля «Мобі Дік»»** проаналізовано основні прийоми перекладу запозичень.

У загальних висновках викладено основні результати наукового дослідження. Завершує роботу список використаної літератури та резюме англійською мовою.

Апробація результатів дослідження. Загальні положення у роботі були апробовані на наукових конференціях:

1. Вялкова І. М. Особливості лінгвістичного аналізу при перекладі художнього тексту. *Підсумкова наукова конференція за результатами науково-дослідницької роботи студентів, магістрантів* : 2018 рік: матеріали звітної студентської наукової конференції 24 – 27 квітня 2018. Суми: Вид-во Сумдпу імені А. С. Макаренка, 2018. С. 141-144.
2. Вялкова І. М. Переклад термінів та вибір еквівалентів та мовних одиниць перекладу у художньому творі. Актуальні питання філології та методології :

збірник наукових праць магістрантів / за ред. В.В. Герман. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. № 54. С. 31-37.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВІДТВОРЕННЯ ТЕРМІНІВ ТА ЗАПОЗИЧЕНЬ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ Г. МЕЛВІЛЯ «МОБІ ДІК»

1.1. Жанрові особливості роману Г. Мелвіля «Мобі Дік»

«Мобі Дік» - роман, написаний Г. Мелвілем 1851 року, є одним із найбільш видатних творів американського романтизму. Перш за все це твір про американців, їх країну, суспільство в цілому.

«Мобі Дік» - книга написана всупереч всім існуючим уявленням про жанр та не схожа ні на один шедевр світової літератури (2, с. 8). Жанр роману «Мобі Дік» критики вважають синтетичним. У ньому є безліч ознак різних жанрів, зокрема: пригодницького, фантастичного, філософського, соціального, морського роману. Жанри немов «сплітаються», об'єднуючись між собою в розділах, то ж їх не можливо виокремити на певні частини. Автор експериментує з граматиною, використовує цитати відомих та рідкісних джерел, він пише звичайною прозою та вдається до високої риторики, застосовує сленг морської тематики, технічні терміни.

Мелвіл додає власні слова, щоб більш точно описати складні предмети чи ситуації. До таких слів належать іменники множини, що передають натяк, збіг обставин або фальш. У романі активно використовуються маловідомі прикметники напр.: *uncatastrophied*; прикметникові сполучники, що є як доволі дивними, так і прекрасними: «повітря, що несе послання», «багаторівнева акула». Письменник використовує меншу кількість власних дієслів, утворених від іменників. Літературознавець та критик Ньютон Арвін пише, що Мелвіл перетворює іменники на слова з «незрівнянним ефектом», прикладом є «хто грім його грімив вище трону». Мелвіл комбінує слова, що складаються з прикметників та іменників, що також є незвичним читачеві.

Такі прийоми є головними стратегіями стилю автора.

1.2. Поняття «термін» в лінгвістичних дослідженнях.

З самого початку вивчення термінів існував однозначний погляд на те, що термін не пов'язаний з загальною лексикою, внутрішній зміст якого мав змінюватися лише з розвитком наукових поглядів та зміною, перегрупуванням понять, але ці погляди з часом змінилися. Термін, насправді, є суттєвою складовою загальної лексики, їх не можна відділяти від неї. Нерозривний зв'язок термінології та загальних слів є запорукою успіху в дослідженні такого типу слів.

О.С. Ахманова дає одне з найбільш вдалих визначень терміна: «Термін – особливе слово або словосполучення спеціальної сфери вживання, що слугує для точного вираження спеціальних понять і ґрунтоване на дефініції», а І.С. Квитко визначає термін як слово чи словесний комплекс, що вступає в системні відносини з іншими словами і словесними комплексами і утворює разом з ними в кожному окремому випадку замкнену систему, що відрізняється високою інформованістю, однозначністю, точністю і експресивною нейтральністю [26, с. 7]. Отже, термін нерозривно пов'язаний з іншими словами в системі мови, має свої особливості, відмінні від іншого слова.

Існує взаємозв'язок між термінами та словами загального вжитку. Термін є важливою складовою звичної мови і реалізується саме в ній, а також в літературі. Термін має тісний зв'язок між тим самим означенням, яке воно називає. Саме це відрізняє його від звичайного слова і є основною відмінною рисою.

Тобто термін – це одиниця мови, у формі слів, словосполучень, яка або існувала раніше, або була заново створена з метою глибокого вираження (більш точного, ніж у звичайного слова) необхідного поняття, що має спеціальне значення, яке виражають зазвичай у формі слова. Воно належить до певної системи будь-якої сфери діяльності, у той час як звичайне слово такої системності не має.

Дефініцію слова в термінологічному словнику зазвичай супроводжує науковий опис, який максимально уточнює цей термін і поміщає його в систему

термінів даної галузі науки [5, с. 108]. Кожен термін має визначення, це важлива його риса і необхідність, воно закріплене в словнику.

Термін – це слово, що становить суттєву складову текстів наукового стилю, бо йому властиво мати точне значення. Хоча терміну притаманна однозначність, дуже часто можемо зустріти терміни, що є багатозначними.

Термінологія може бути обмежена однією або кількома мовами (наприклад, багатомовна термінологія або двомовна термінологія) або мати міждисциплінарний фокус щодо використання термінів у різних областях [33, с. 1]. Тобто один термін може відноситися до різних галузей, бути наявним у двох мовах, або згодом запозичуватися в іншу. Наявність еквівалентів у інших мовах також можлива, через те, що об'єкти виникають в різних країнах паралельно, водночас.

Терміни всередині однієї мови володіють двома значеннями буквальним та термінологічним. Перше – це значення елементів мов, а друге містить поняття що виражає термін [8, с. 4]. Тобто, одне й те саме слово може бути як терміном, так і словом нейтрального словникового складу, мати два значення в собі або більше.

Терміни використовуються в різних галузях науки, і ми можемо їх розділити на групи:

1. Загальнонаукові терміни. До таких термінів належать ті, що присутні у всіх галузях термінології. До них можна віднести і слова, що стосуються техніки у загальному розумінні, (а не тільки певної вузької спеціалізації)

2. Міжгалузеві терміни. Світові науки можуть бути схожими між собою, а саме: біологія та екологія, політика та економіка, психологія та соціологія, тощо. У цих галузях можуть поєднуватися терміни і ми можемо зустріти їх в кожній з цих наук. Тобто один термін зустрічається нам не лише в одній науці, а ми можемо розпізнати його в двох чи більше галузях.

3. Вузькогалузеві терміни – ті терміни, що ми можемо зустріти лише в одній галузі, що є зазвичай вузько направленою, і рідко в інших галузях.

Такі терміни - це інструменти професійного мислення, тому представники експертних спільнот вимагають, щоб значення терміну було чітким та унікальним. У зв'язку з цим буде доцільно припустити терміни повинні бути точними, стислими, стилістично нейтральними [44, с. 4]. Це не відволікатиме увагу у представників наук під час їх творчих пошуків, тому стилістичне забарвлення їм не властиво. У художніх текстах, вони можуть створювати (разом з іншими словами) різний стилістичний ефект, за задумом автора. Термін має багато властивостей, які належать як терміну, так і слову звичайного словникового складу.

Першою властивістю терміна, що разом з тим властива і повсякденному слову є – наявність дефініції. Ця властивість є важливою, але її не можна виділити як головну. Слово можна визначити як термін, якщо в ньому наявна дефініція, що має чіткі правила, які установлені завдяки логіці, через найближчий рід та певні відмінності.

Зв'язок між терміном і його визначенням є настільки тісним, що термін стає повноправним членом даної категорії слів, тільки за умови, що його зміст може бути розкрито з урахуванням вимог даної наукової дисципліни в його точній науковій дефініції [24, с. 89]. У такому разі, існує відповідність між коротким позначенням, тобто терміном та його розгорнутим лексичним значенням. Таким чином, критерій дефінітивності є першочерговою важливою ознакою.

Другою важливою рисою є те, що термін має співвідношення з іншими термінами, які наявні у тій галузі, що й перший термін. Важливим є поєднання терміна з собі подібними.

Основна термінологія лінгвістики має дуже сильний ступінь зв'язності, характеризується лише мінімальною кількістю окремих термінологічних найменувань (менше 0,5 %) і, відповідно обумовлює положення, за якого в мовознавстві майже немає термінів, що знаходяться поза зв'язками з іншими термінами [25, с. 193]. Ми можемо судити, що кожен термін поєднаний один з одним. Разом терміни утворюють систему.

Система не є однозначною і проявляється з двох сторін:

1. Системність може бути понятійною, мати логічні зв'язки. У науці є поняття і системність терміна походить від системності наукових понять.

Згідно з цією системою, місце терміна в терміносистемі визначається місцем відповідного поняття в системі понять даної області знань [23, с. 32]. Термінологія є об'єднанням спеціальних назв, згуртованих разом в терміносистемі. Ці назви відображають категоріальний апарат наук, та напрямків науки. Отже, за місцем поняття, значення терміну, можемо визначити де знаходиться місце цього терміну.

2. Системність може бути лінгвістичною, у мовних одиниць, які позначають наукові поняття є системний зв'язок.

Аналізуючи термін за лінгвістичною системою, ми можемо сказати, що термін має залежність від певної системи понять. Проявляється в особливому поєднанні з іншими термінами в кожній системі термінів.

Багато робіт з системного аналізу термінології, під системними ознаками самої термінології, розуміють морфологічні, словотворчі, лексико-семантичні системні зв'язки, що існують між термінами як елементи мовної системи [23, с. 33]. Тож термін, як і звичне слово має свої зв'язки, але існують вони в системі термінів, а терміни зі звичайними словами матимуть інші види зв'язку, відмінні від термінологічних.

Термінологія і є системою, що містить поняття, взяті з деякої області знань, і саме тому вважається, що терміну властива системність. Саме в системі, в своєрідному середовищі термін набуває своїх характеристик.

Будь-яка термінологічна система складається з термінологічних одиниць (термінів) – слів чи словосполучень, які повинні адекватно відображати поняття певного предметного поля за допомогою визначень, а їх значення визначаються контекстом. Термінологічна система – це різновид більш-менш збалансованої та належним чином функціонуючої загальності термінів, усі елементи яких взаємопов'язані та взаємозалежні на основі певних мовних, логічних чи інших законів у системі. Ми вважаємо, що термінологічна система цільової

мови настільки ж унікальна, як і лексична система в цілому (загалом). Це пов'язано з наступними причинами:

1. Термінологічна система є частиною лексичної системи національної мови, тому певним чином відображає її культурну ідентичність;
2. Термінологічна система відображає концептуальну область знань у певній дисципліні, яка також може змінюватися у різних культурах;
3. Термінологічна система завжди динамічна, вона постійно змінюється як у системних відносинах між одиницями, так і у відносинах змістового плану конкретної термінологічної одиниці [31, с. 788]. Це означає, що термін може змінювати своє значення, набувати інших стосовно від умов та контексту в якому він знаходиться.

Термін, поруч з іншим терміном може набувати особливих, властивих йому значень. Терміни начебто підтримують один одного, тримають у системі певної галузі.

На думку російських лінгвістів, дослідників термінів та термінології, системність є однією з головних характеристик та ознак терміна, але терміни не можуть не бути системою, бо вони вже об'єднані певною галуззю до якої вони належать.

Відмінною рисою терміна, що відрізняє його з поміж інших слів є – конвенційність. Конвенційність – це процес, коли декілька лінгвістів приймають форму вираження якого-небудь терміну, яку запропонував один з них, а також погоджуються вживати (застосовувати) її згідно з тим змістом, який запропонував автор цього терміну.

Така властивість має на меті свідоме термінотворення.

Матеріальна база термінотворчого процесу складається з трьох основних джерел:

1. Уже маємо у вживанні спеціальний термінологічний лексикон;
2. Природня мова;
3. Запозичення з інших мов.

Процес творення нових термінів відбувається на основі будь-якого з трьох джерел. Якщо простежити етимологію багатьох лексичних одиниць, які з'являються в мові одразу як терміни, то з'ясується, що в мові–джерелі вони є, або були, загальноживаними словами [3, с. 23]. У мові вже є основа, підґрунтя для створення термінів. Звичне слово у латинській мові може стати терміном в іншій мові, якщо його запозичити і назвати ним якесь поняття.

До кожної терміносистеми входять слова загальної лексики. Вони є основою для створення нових термінів.

Ми можемо вибрати із загальноживаної лексики основу для створення термінів, і утворити новий термін відповідно до правил та вимог. Ми маємо можливість свідомо створити новий термін і він буде прийнятий за домовленістю лінгвістів – дослідників термінів. Така риса є важливою для ділової лексики.

Ми можемо виділити ще одну характеристику термінів, яка походить від конвенційності, тобто – однозначність, точність терміну. На сьогодні цієї властивості іноді не дотримуються.

Такі ознаки терміну, як його точність та однозначність, можуть суперечити деяким спільним мовним правилам, мовній економіці, а це призводить до семантичної двозначності, що впливає з дифузності, тобто з розсіювання мовних знаків та одниць мови.

Семантична дифузність – це семантична невизначеність різних мовних знаків (морфеми, лексичні одиниці, словосполучення, речення та тексти), розмиті кордони між значеннями та їх категоріями в семантичній системі та мовному спілкуванні. Семантична дифузність включена в область семантичної двозначності, що породжує полісемію, тим самим задаючи дисциплінарний тон термінам [46, с. 851]. Значення термінів у галузях може бути не визначиним лексично через процес розсіювання знаків, і терміни можуть належати до різних галузей і різних систем.

Це спричинює деякі незручності в порозумінні, наприклад коли один і той самий термін належить і до мовознавства і до інформатики.

Таким чином, термінологія формується за двома різними тенденціями: всередині мови вони актуалізують такі риси як розсіяність та прагнення до мовної економії, а всередині терміносистеми – стислість і точність [46, с. 851]. Це відбувається через те, що терміни є системою всередині мови, і водночас належать до мови як її складова на рівні з лексичними групами як поетизми, архаїзми, запозичення тощо.

Терміну властива зміна меж семантики та виникнення нових значень. Такий процес властивий для системи термінів, бо оточуюча реальність постійно розвивається.

Мовам властиво змінюватися, адже це – живий організм. Протягом свого розвитку слова змінюють свої значення частково. Такі типи семантичних та інших змін ретельно досліджують лінгвісти.

Лінгвісти вирішували семантичні зміни по-різному. З'явилися різні підходи до змін значень, а саме – з точки зору логіки, лінгвістики, психології та інші.

Г. Пауль розробив систему на основі логічного принципу. Система семантичних зрушень розроблена Ульманом, базується на диференціації двох основних напрямків змін – асоціації між значенням та іменами [38, с. 51].

Досліджується також вплив значень та змін на мову та різні процеси пов'язані з цим. Через те, що по відношенню до слова виникають інші асоціації у людей, то з'являється додаткове значення до цього слова, тому виникає багатозначність.

Можна вважати, що багатозначність – це перепона в порозумінні в науковій комунікації, і створює для спілкування труднощі. Багатозначність пов'язана з нечіткістю термінів, або через складну семантичну структуру, яка є причиною невдалої комунікативної термінологічної ситуації.

Багатозначність можна подолати в контексті, завдяки досвіду перекладача, тому вона не буде перепорою у порозумінні. Багатозначність є зовнішньою – це терміни, що мають спільне зі словами загального вжитку, та внутрішньою – не мають такі терміни нічого спільного зі звичними літературними словами.

Термінології властива асиметрія. Вона проявляється в наявності синонімії в звичній або своєрідній багатозначності.

Причини синонімії в термінології такі:

1. Вони можуть бути створені в ході розробки та формування термінології, коли робиться спроба ввести у мову найбільш відповідний іноземний чи рідний термін. Тут можуть бути випадки з'єднання синонімів термінів, що може бути найекстремальнішим проявом створення синонімії у відповідній галузі, через змагання як іноземних так і рідних термінів з плином часу;
2. Вони виникають в результаті розвитку понять, виникнення нових понять, і виникнення старих понять з мови;
3. Під час зусиль впровадити рідні терміни у термінологію [39, с. 118].

Через ці причини, що зумовлюють синонімію виникають труднощі перекладу, які можна подолати дефініцією та контекстом.

У випадку синонімії дефініція є обов'язковою, бо без неї термін не вважається терміном. Науковим терміном вважаємо саме те слово, яке є засобом логічного визначення.

Існує інша точка зору, за якої дефініція не може бути однозначною завжди, або визначеною чітко, бути в своєму роді єдиною, а також мати декілька варіантів інтерпретації. Це відбувається через те, що характер понять, які є в основі терміна, стоять поміж реальною дійсністю, і процесами її пізнання.

Точними ознаками термінів є позбавлення від емоційності та байдужість по відношенню до контексту.

Нейтральні слова складають основну частину англійського словника, вони використовуються як у літературній, так і в розмовній мові. Тим не менш, терміни використовуються для створення стилістичних ефектів, метафор наприклад, але самі по собі вони стилістичного забарвлення не несуть.

Терміни не придатні для того, щоб з них створювати висловлювання, що передає «образне» значення. Емоційні компоненти відсутні в терміна, або «розмиті».

Термін, який переходить із наукової сфери у звичний лексичний склад, може мати нові відтінки, наприклад, метафоричні або порівняльні, і використовувати їх як друге своє значення.

Емоційність наукового мовлення, метафоричність, що присутня в ньому часто пов'язана з тим, що термін збільшує свою сферу функціонування.

Однією з головних рис терміну є його кумулятивність – здатність даних, які є невеликого об'єму, повною мірою відобразити дійсність. Терміни є тими невеликими одиницями мови, що здатні інформувати і більш повній мірі ніж вони виражені у своїй граматичній формі.

Визначення термінів має бути стислим і компактним. Термін відрізняється від інших номінативних одиниць своєю високою інформативністю. Термін є важливою ознакою мови. Точні смислові та інформативні межі є однією з основних ознак, що характеризують терміни. Будь-який термін чітко визначає поняття [45, с. 18]. Терміни чітко та структурно надають інформацію про те, яка дійсність в них зафіксована. У своєму одному слові термін містить все лексичне значення, має великий опис характеристик того об'єкта, що він позначає. Він несе в собі точний сенс. Оскільки терміни - це водночас і загальна і професійна лексика, вони акумулюють відповідні два типи інформації. Тобто, мовна інформація (звичайні слова) допомагає бути вираженою у мові спеціальною інформацією.

Пов'язана риса інформативності з тим, що знання та міжнародний характер прогресу в науці і техніці успадковується іншими носіями різних культур або наступними поколіннями.

Коллективний досвід є основою, на якій нащадки створюють нові наукові знання, а інформація про цей досвід поколінь закріплена в термінах. Судячи з цього, ми можемо виділити таку властивість терміну як розсіяння, тобто використання одного терміну в різних науках.

Інформація, що міститься в термінах є динамічною інформацією інтелекту. Вона сприяє розвитку продуктивних, творчих думок, різних ідей та діяльності людини.

Такі зміни лексем в області частин мови, що відбуваються з ними, коли вони стають нейтральною лексикою, призводить до розширення тієї термінологічної основи, яка діє, у загальній літературній мові. Тобто поповнюється запас нейтральної лексики.

1.3. Статус запозичень в лінгвістичних дослідженнях.

Значну увагу з давніх часів надавали історики англійської мови впливам кельтських, французької, латинської та інших мов на англійську. Справа не обмежується лише англійською літературною мовою. У першу чергу висувається питання розвитку устрою мови на всіх рівнях – фонетики, граматики, лексики [27, с. 87]. Адже запозичується не лише слово, а окремі його складові частини. Ми можемо спостерігати, що будова запозиченого слова змінюється, наприклад додаються чи зникають суфікси, афікси, тощо, або ж змінюється звучання цього слова.

Запозичення проникають в іншу мову по різному. Ми можемо спостерігати, що деякі слова переходять не змінюючись. Деякі із запозичень піддаються змінам, тобто відрізняються від своєї оригінальної форми.

Існує принцип, за яким запозичення класифікують за ознакою часу, тобто наскільки давно воно було запозичене:

1. Слова, які були прийняті в мову давно і засвоєні, тому ми не бачимо це запозичення як іноземне слово (напр. буква, плита, тощо). Це – «власне запозичені слова», що можуть змінювати граматичні форми за тими правилами які є в мові, що прийняла це слово. Тому вони носіям іншої мови здаються своїми.

2. Другою ознакою запозичень є іноземні слова, які часто ми використовуємо, тому вони ввійшли до літературного складу мови (напр. лікар, аптека, солдат)

3. Чисто іноземні слова або варваризми, їх можна замінити аналогом іншої мови. Тобто знайти у мові інший еквівалент до цього слова.

Існує інша класифікація слів-запозичень, тих, що з'явилися за часом, а саме ті, що були засвоєні незалежно від давності. Таке слово, як акваріум завжди буде відчуватися як іноземне.

Запозичення завжди будуть відрізнятися від корінних слів, якщо лише самі не трансформуються і не піддадуться змінам сучасної фонетичної і морфологічної норми мови. Для людини, що не знає іноземної мови, вони

можуть здаватися своїми [13, с. 10]. Натомість, для носія мови буде відчутно, що слово не належить його рідній мові, а фонетичні та морфологічні зміни допоможуть носію мови сприймати це слово як своє.

Головними критеріями, за якими визначається чи це «своє» чи іноземне слово є:

1. Фонетичний, - звуки повинні бути відповідними нормами фонетики, що прийняті в тій чи іншій мові;
2. Форма слова і окремі її елементи (афікси), мають поєднуватися і бути подібними до мови, якій вони належать;
3. Наявність похідних від цього слова.

За цими категоріями можна визначити чи це «свої», тобто засвоєні, чи запозичені слова. Ми можемо сказати, що впливає також і те, наскільки часто вживається це слово в мові. Запозичення проникають у мову через усне та писемне мовлення.

Слова, запозичені усно, зазвичай короткі, і зазнають значних змін під час акту адаптації. Письмові запозичення зберігають їх вимову та правопис, та особливості звукової форми, їх асиміляція – довгий процес [37, с. 30]. Вона може тривати протягом декількох століть, натомість ми можемо вказати на етапи за якими відбувається запозичення слів у іншу мову.

Слова іноземного походження засвоюються у 5 етапів:

1. На першому етапі ми вживаємо нове слово навіть без транскрипції чи транслітерації і воно зберігає свої форми – звукову та граматичну.
2. На другому етапі воно пристосовується поступово до системи мови, яка це слово запозичує. Використовується транслітерація. Ми можемо визначити до яких частин мови воно може належати, сказати про його рід. Запозичення вже підпорядковується синтаксичним правилам іншої мови.
3. З часом носії мови сприймають це запозичення на рівні з іншими словами рідної мови.

У цьому вживанні можуть зберігатися жанрово-стилістичні, ситуативні і соціальні особливості: слово виявляється більш вживаним в одних

стилістичних умовах і майже не зустрічається в інших, тяжіє до одних типів комунікативних ситуацій (напр. аутентичний, ратифікація) [12, с. 42]. Таке слово, зберігає своє стилістичне забарвлення, але носії мови –реципієнта до нього звикли і сприймають як рідне слово. Дане слово стосується і є зрозумілим лише в одній галузі. Також, воно вживається лише в одному своєму значенні в іншій мові, яке є зрозумілим носіям цієї мови, а решта його значень ще не ввійшла до мови і є ще невідомими для носіїв мови-реципієнта.

4. Після третього етапу настає період, коли слово втрачає свої жанрово-стилістичні, ситуативні обмеження. Відбувається стабілізація значення, яке закріплюється в мові надовго. Слово виходить за сферу свого вживання, (напр. з професіоналізмів стає загальноновживаним)

5. Відбувається реєстрація іноземного запозичення, його значення та походження в тлумачному словнику.

Слова, що вживаються у мові з самого початку їх переходу в іншу мову викликають коливання на ранніх етапах їх вживання, тобто не визначилась ні вимова слів ні їх написання, а існує декілька варіантів.

Письмова адаптація запозичення, пристосування його до принципів письма і правил орфографії – один із аспектів його засвоєння мовою – реципієнтом. Поки не стабілізувалося написання слова воно не може вважатися повністю засвоєним [16, с. 11].

Таке слово не закріплене у літературній словниковій нормі, і доти може відноситися до складу розмовної, стилістично забарвленої лексики, доки не стане нейтральною.

Зрозуміти ступінь засвоєння слова в мові допоможуть два критерії:

1. Відтворюваність іноземного слова. У письмовій мові ця ознака проявляється кількістю слововживань іноземного слова в творах. В усній мові – кількістю носіїв, що використовують іноземне слово в своєму мовленні.

2. Семантичне засвоєння слова. У письмовій мові ця ознака визначається вживанням іноземного слова різними письменниками, в усному мовленні – знанням значення іноземного слова пересічними носіями мови, а

також кількістю значень багатозначного слова, в яких воно використовується в письмовій і усній мові [6, с. 39]. Тобто, основними критеріями є кількість носіїв, що вживають це слово і те, як часто воно звучить у мові. За ними ми можемо визначити наскільки слово вжилося в іншу мову.

Відсутність синонімів говорить, що це скоріш за все – запозичене слово, бо така ознака належить запозиченням. Існують причини, за якими є доречним вживання і включення іноземного слова в систему мови запозичених слів. Ними є:

Онтологічна необхідність (заповнення семантичної лакуни); функціональна виправданість (збагачення стилістичних ресурсів мови); відсутність повної дублетності по відношенню до вже існуючих слів; естетична прийнятність (благозвучність, зручна вимова), словотворча продуктивність, етичність (відповідність етико-мовним нормам), тощо) [20, с. 91]. Цей ряд причин зумовлює використання запозичень у їх первинному вигляді. Тобто слово (лакуну) яке відсутнє в іншому словниковому складі ми можемо перейняти з іншої мови, і позначити ним поняття, яке не існує в рідній культурі. У тексті це допоможе нам відтворити колорит іншої культури, надати тексту перекладу стилістичного забарвлення, що з естетичної точки зору буде цілком доречним вибором. Саме тому, у мові часто спостерігаються такі явища, як буквальні запозичення. Це перенесені з іншої мови слова, що мають той самий вигляд, як і в попередній мові. Коли запозичення входять в іншу мову, з ними відбуваються різні процеси асиміляції запозичень. До них належать: семантична, лексична, морфологічна, граматична та фонетична.

Найчастіше зустрічається – семантична асиміляція, адже слово входить до системи іншої мови, де воно формує нові зв'язки зі словами.

Питаннями асиміляції активно займалися такі відомі філологи як Д.С.Лотте, О.Е. Бондарец, Л.П. Крисін, І.В. Нечаєва та інші. Семантична асиміляція означає, що мова – реципієнт «позичає всі семантичні компоненти лексичного значення запозиченого слова (денотативний, значущий, конотативний, етнокультурний)» з подальшою його семантичною адаптацією,

що призводить до їх семантичного вираження або обмеження [29, с. 183]. З цього ми бачимо, що у процесі асиміляції саме семантичної, значення певного слова співпадає у цілковитій формі з його відповідником у іншій мові, і передається за допомогою транслітерації.

Семантична асиміляція запозичених слів проявляється в тому, що дане слово використовується для того, щоб позначити об'єкт, реалію. Вона характерна і часто зустрічається саме для позначення предметів. Додається в семантичну систему іншої мови завдяки тому, що набуває синонімів, з'являються родо-видові зв'язки. Таке запозичення використовується без пояснень в тій мові, до якої воно долучається. Семантичне запозичення проходить етап семантичної та функціональної диференціації разом з давніми та новими запозиченими синонімами. Воно має власне точне значення. Тобто, при семантичній асиміляції відбувається процес набуттям запозичення іншого значення.

Лексична асиміляція – це процес, за якого запозичення уподібнюється до лексичної системи мови, що його приймає в свій словниковий склад.

Якщо запозичення потрапило до мови, то в ній може використовуватися лише корінь цього слова, а суфікси, афікси й закінчення будуть додані до нього з мови-реципієнта.

Використання такого типу асиміляції має свої плюси. Перевагою цього типу асиміляції є те, що лексичне запозичення є одним із способів збагачення мови і не призводить до втрати її конкретності та ідентичності. Розвиток мови продовжується відповідно до притаманних їй законів, навіть, якщо він включає до словника значну кількість іноземних слів [43, с. 945]. Отже, носій мови реципієнта швидше звикає до іноземного слова, а сама мова зберігає свою «чистоту», не нагромаджується іноземною лексикою, яка «ріже слух», і не піддається впливу іншої мови.

Головною рисою лексико-семантичної асиміляції є те, що у слова, яке запозичується суттєво зменшується смисловий об'єм. Спричинено це тим, що разом зі словом іншої мови, яке є багатозначним, ми переймаємо не всі його

значення, а лише одне. Процес може також відбуватися через звуження спеціалізації слова. Звужується область, де ми можемо його вжити. Стосується це явище, в перш за все, лексики професійної сфери, термінології. Коли запозичується декілька значень, то ці значення сприймаються як омоніми.

Цікавим є явище повторної лексичної асиміляції.

Так, латинські слова «discus» і «episcopus» проникли в давньоанглійську мову і вживаються в ній в формі «dish» і «bishop», а в наслідок, були знову запозичені, утворюючи «disk» і «episcopal». Слово, запозичене повторно часто вживається в новому значенні [19, с. 32].

Ми, на жаль, не можемо простежити як відбувалися подібні перевтілення слів, і чи були вони водночас запозичені в різних містах або з плином часу, але це доводить, що народ – творець мови і він сам обирає які лексичні одиниці будуть наявні в мові.

Словотворча асиміляція доречно вступає в дію в тих випадках, коли із попередньої мови запозичуються групи слів утворені з одного кореня. Їх внутрішня форма існує та належить попередній мові, але це не завадить їй адаптуватися до іншої мови, в яку вона переходить. Якщо ми спостерігаємо, що одно корінні слова запозичуються нарізно, то в зв'язках, що ведуть до словотворення вони виступають на основі мови, що запозичує це слово. Це робить процес асиміляції простішим. За словотворчої асиміляції нові запозичення можуть поєднуватися з елементами словотворення, що є в мові вже давно або поступово приєднуються до складу гібридних утворень.

Морфо-синтаксична передача складається з копіювання синтаксису або морфології мови-джерела, а фонологічна передача копіює вимову іншомовного слова [30, с.83]. Отже, це твердження доводить те, що за даного типу асиміляції, будова слова з однієї мови - джерела запозичується іншою мовою, слово копіюється частково і таким чином долучається до мови-реципієнта, а також утворюються нові синтаксичні зв'язки.

Фонетична асиміляція відбувається завдяки зміні звуку однієї мови згідно з правилами та вимовами іншої мови, яка це слово запозичила. Фонема, якої не

існує в одній мові замінюється найближчим звуковим складом до неї, іншої фонемі у мові, що сприймає слово.

Потім відбувається процес пристосування. Запозичення, що не підходять до фонетичних норм мови – реципієнту стають фонетично адаптованими. Задля цього вони використовують можливості мови, а саме – відповідні звуки чи букви. Причиною запозичень нових фонем є близька взаємодія між мовами, що триває довгий час.

Граматична асиміляція – це процес, за якого іноземне слово підлаштовується до граматичних словотворчих вимог іншої мови. Граматична структура кожної мови особлива, і не може бути запозиченою. Мова інших граматичних норм не приймає. Слово іншомовного походження не може принести з собою граматичні властивості іншої мови, а натомість, підлаштовується під ту мову, до якої входить. Граматична адаптація включає: подвоєння літер, незвичайні мовні зразки, зміну закінчень, афікси, суфікси, тощо. Існують слова, що не піддалися змінам, наприклад *data – datum*, *ох – охен*, слова латинського походження ми можемо визначити за закінченнями – *um*, а грецького – *-us, is*. Пройшовши ці етапи асиміляції слово адаптується в мові і його ми можемо вважати повноцінно засвоєним.

Існують дві екстралінгвістичні причини за яких слово з'являється в мові, а саме – зовнішні та внутрішні причини. Останні пов'язані з зовнішніми. Інакше кажучи вони стають каталізаторами самого процесу запозичення. Запозичення слів з інших мов є природнім наслідком встановлення економічних, політичних, культурних зв'язків з іншими народами [9, с. 12]. Дані зв'язки знайомлять людей з іншою культурою, а наявні в ній предмети, разом із назвою реалії, переходять до іншого народу. Внутрішньою причиною запозичень є поповнення недостатку понять в культурі. Зовнішніми причинами є вище сказані зв'язки з представниками інших культур, тобто обмін інформацією заради політичних домовленостей, обмін досвідом, і так далі. У мові відбуваються зміни, при цьому контактуючі мови зберігають свій державний статус, але одна мова може втратити свої позиції (коли держава

втрачає свої в економіці чи політиці), і це в свою чергу, створює перепону для мови, що виявилася слабшою. Ця ситуація зменшує її вплив на інші мови в питанні забезпечення їх своїми запозиченнями, через слабкий авторитет у світі.

Зовнішні причини зумовлюють внутрішньомовні причини. Прикладом є диференціація значень. Слово, що запозичене, має в собі одне значення, коли з'явилося в мові реципієнті. Всередині мови воно отримало інші значення, додаткові до першого, незалежні від тих значень, що були в нього раніше в попередній мові. У словнику дані визначення закріпилися за цим словом.

Дуже часто зустрічається процес, коли ми вживаємо якесь іноземне слово, але воно не входить до словникового складу. Такі запозичення різко відрізняються від словникового складу мови.

Причинами цього є:

1. Незнання відповідних слів;
2. Лінь, небажання зробити текст зрозумілим для аудиторії;
3. Бажання бути «оригінальним».

Якщо невиправдані перекладацькі трансформації розглядаються як перекладацькі помилки, то використання транскрипції та транслітерації в тих випадках, коли можна обійтися звичними словами (семантичний переклад), можна вважати деформацією рідної мови [22, с. 71].

І дійсно, ми стикаємося з випадками, коли вживаючи барбаризм у мові нам потрібно пояснити його значення. У результаті процесу барваризму з'являється новий прошарок слів у мові. Відповідно до мови ці слова називають: англіцизми, русизми. Ці слова утворилися в результаті міжмовного контакту.

1.4. Способи відтворення термінів та запозичень.

Відтворення стилістичних засобів відбувається за допомогою використання прийомів: транскрипції та перекладу в широкому розумінні цього слова. Переклад містить декілька прийомів передачі слів іноземною мовою. Серед прийомів передачі термінів можна виділити транскодування, один із найпоширеніших прийомів, які обирає перекладач.

Транскодування – це передача слова за допомогою звуків та букв з мови оригіналу на мову перекладу. Поділяється на транскрибування та транслітерацію відповідно.

Суть цього методу полягає в тому, що буквальний склад лексичної одиниці мови - джерела передається мові перекладу її графічними засобами [41, с. 232]. Такі прийоми застосовують для передачі слів, що не мають еквівалентів у мові перекладу. Такими словами є терміни, запозичення, тощо. Терміни називають такі слова, що можуть отримувати своє значення раніше ніж символ, що їх називає, свою форму. Через це, існує багато слів, які не закріплені в словнику. Створити відповідники досить складно для однієї людини, то ж дозволено використовувати такий спосіб перекладу як транслітерація чи транскрибування. Перекладачеві, що не може підібрати слово для перекладу мовної одиниці та створити адекватний переклад, іноді, буде достатньо застосувати цей спосіб перекладу слів.

Форма слова при застосуванні транскодування передається повністю або частково. Перекладачі застосовують також змішане транскодування – передача слова з іноземної мови передає його фонетичну складову, звучання, а також частину його графічної форми. Часто використовують транс кодування саме тоді, коли передають іншомовні слова латинського чи давньогрецького походження.

Завдяки прийому транскодування дуже зручно швидко передати слово, але часто, у тексті маємо одиниці, що не відповідають структурі мови і виглядають досить дивно, а також не мають сенсу. Саме тому більшість перекладачів віддає перевагу способу калькування, а не транскрибуванню.

Застосовувати перекладацькі прийоми можна для слів, що не мають відповідників у тих випадках, коли спосіб транскрибування не підходить для здійснення вдалого перекладу та відтворення відповідного сенсу слова.

Існують такі прийоми перекладу:

1. Застосування неологізмів. Такий спосіб перекладу допомагає зберегти сенс слова та його культурний зміст. Прийом використання неологізмів – найбільш вдалий спосіб передачі слів, який можна використати замість транскрибування. Завдяки ньому, ми отримуємо такий самий ефект у тексті мови перекладу, який передає це слово у контексті оригіналу на читачів.

Прийом застосування неологізмів містить в собі чотири підгрупи:

- а) калькування,
- б) використання напівкальок,
- в) засвоєння,
- г) прийом семантичних неологізмів.

Калька - це запозичення слова шляхом буквального перекладу слова чи зворота. Метод калькування використовують щоб створювати змістовні одиниці в перекладеному тексті та зберігати елементи форми або функції вихідної одиниці [32, с. 723]. Застосування такого прийому має недолік. За допомогою такого способу не завжди вдається передати колорит новою одиницею перекладу. Кальки рідко мають форму слова, зазвичай вони є буквосполученням. Існує підвид кальок - напівкалькування. Утворення напівкальки - це процес створення нового слова або словосполучення в мові, частина якої складається з морфеми або слова [34, с. 72]. Це часткове запозичення слова іноземної мови з додаванням частин слова мови перекладу. Слова, що отримуємо в результаті використання цього прийому називають кальки та напівкальки. Саме калькування найчастіше застосовують для того, щоб перекласти термін, або інші слова. Слова можуть перекладати за допомогою кальки – лише одну частину, а другу – іншим способом. При калькуванні можлива зміна послідовності частин, що піддаються калькуванню. Прийом характеризується перекладом слова за допомогою

процесу заміни складових часток слова за допомогою спеціальних прямих відповідників, що наявні в мові перекладу.

Калькування це не тільки перенесення форми слова графічними чи фонетичними складовими іншої мови. Перекладачеві потрібно часто використовувати різні, можливі способи трансформацій. У прийомі калькування дозволяється використовувати такі прийоми перетворення слів:

1) Зміна форм відмінку, 2) зміна кількості слів, їх зменшення чи збільшення у словосполученні, 3) використання афіксів, 4) часто вдаються до зміни порядку слів, а також 5) змінюється морфологія чи синтаксис слова.

Калькування досить легкий прийом для його застосування на практиці. Він створює ефект відсутності перекладу, адже не розкриває зміст слова, так само як і прийом транслітерації.

Засвоєння або адаптація іноземного слова до лексикологічного складу іншої мови. Мовна одиниця вважається адаптованою з мовною системою іноземної мови, але не має колориту народу країни.

Спосіб застосовується для випадків, коли ситуація, про яку йдеться в іноземній мові, не існує в мові перекладу і повинна бути передана через посередництво іншої ситуації, яку ми вважаємо еквівалентною [28, с. 103].

Тобто всю ситуацію або слово адаптують до подій іншої країни або залишають нейтральною, щоб було зрозуміло носіям або читачам.

Прийом семантичних неологізмів. Семантичний неологізм представлений новими значеннями, що розвиваються разом зі словами, що існують у мові [36, с. 61]. Тобто, це – додаткове значення слова, або це використання перекладачем слів та словосполучень, які перекладач склав самостійно. Такий спосіб дозволяє передавати сенс який містить це слово. Від калькування прийом відрізняється тим, що в ньому відсутній етимологічний зв'язок з словом мови оригіналу.

Створення терміну неологізму викликає значні труднощі через необхідність для перекладача займатися активним словотворенням, реалізуючи при цьому як мінімум три задачі: зберегти семантичну і прагматичну складову

нового слова, не порушити норми мови при створенні нового слова, зберегти формальну структуру терміну [14, с. 125]. Це означає, що перекладачеві необхідно зберегти його функцію як одиниці, що забезпечує ефективне спілкування, зробити так, щоб слово читач сприймав та щоб воно точно виражало свою суть, лексичне значення.

Перекладачеві дозволяється створювати нові слова, що були б зрозумілими читачеві, але цей метод використовують рідко.

2. Прийом заміни слова словом. Еквівалентність є ключовим поняттям у перекладі. Цього можна легко досягти, якщо ми зможемо знайти слово чи фразу, яка повністю збігається з такою, з тексту оригіналу, але є окремі випадки неперекладності - відсутність відповідності один до одного між мовами [42, с. 195]. Деякі слова, наприклад, ті запозичення, які позначають об'єкти які не існують в мові-реципієнті, не мають відповідників. Тож перекладач обиратиме інший спосіб перекладу.

3. Наближений переклад застосовують частіше за інші способи перекладу. Завдяки цьому способу можливо передавати предметний зміст понять, але не завжди точно. Колорит слова втрачається з причини заміни конотативного еквіваленту (слово, що має експресивне забарвлення, напр. культурний компонент іншої країни) – іншим, стилістично нейтральним, словом, що має нульову конотацію. Слово стосуватиметься загальноновживаної лексики.

Наближений переклад можна поділити на декілька підгруп – способів перекладу.

А) Прийом родо-видової заміни. Прийом, коли видове поняття замінюють родом, що є більш загальним поняттям, називають генералізацією.

Генералізація означає заміну елемента оригінального тексту більш вузьким значенням на елемент більш широкого значення цільової мови [40, с. 487]. Замість слова, що вживається рідко, у вузькій сфері, ми обираємо слово, що узагальнює його, (або разом з ним його синоніми), стосується загальної більш широкої тематики, і можливо, вживається частіше у мовленні, тому буде більш

зрозумілий носіям іншої мови, ніж його попередній відповідник. Не підходить для текстів де потрібна точність, коли від дрібниць залежить все подальше значення.

Спосіб дозволяє передати більш-менш наближений зміст слова іншим, що має ширше смислове значення. Замість родового поняття перекладач підставляє видове.

Б) Прийом виконання функціональних аналогів. Цей спосіб використовують тоді, коли потрібно замінити незнайоме слово, для носіїв мови, на те, що є відомим для них. Наприклад, назву одного музичного інструменту замінюють назвою іншого. За такої умови ми втрачаємо колорит культури каїни мови оригіналу.

В) Описовий метод. Експлікація - це спосіб передачі слів без прямих еквівалентів іншою мовою, заміна одиниць іноземної мови, які не мають регулярного відповідності з фразами. Сам термін "експлікація" означає лексико-граматичну трансформацію, де одну лексичну одиницю замінюють словосполученням, що пояснює її значення [35, с. 50]. Пояснення має замінити лексичне значення лексичної одиниці в першій мові. Ним зручно передавати етнографічні, історичні запозичення.

Описовий метод, або метод пояснення, використовують тоді, коли способом транскрибування чи транслітерації не можливо передати сенс слова, тому доводиться вдаватися до опису деяких характеристик, що воно має. Цей спосіб перекладу наближений до прийому родо-видової заміни.

Вузькоспеціалізовані поняття, які не відомі для більшості простих людей, вимагають пояснення від перекладача. Застосування описового методу виправдано в тих випадках, коли неможливо вдатися до інших перекладацьких трансформацій.

Культурологічні поняття також можуть вимагати пояснення або опису. Можна пояснити в загальних рисах явище людині іншої культури, але якщо він не зустрічався з ним в реальному світі, то є ризик того, що він його не зрозуміє [18, с. 6]. Тож перекладач має бути обізнаним з культурою мови тієї країни з

якої перекладає. У художніх творах письменники та перекладачі застосовують метод пояснення і працюють над ним ретельно, заради порозуміння між автором та читачем та відтворенню необхідних стилістичних ефектів, які часом можуть бути втрачені через невдалий опис.

Переклад, який ми отримуємо в результаті, не можна вважати адекватним. Він передає сенс мовної одиниці, але національний та історичний колорит, яке несе в собі слово, перекладач показує за допомогою засобів вираження. Читач здогадується із контексту про культуру та епоху, що зображена в творі.

4. Прийом концептуального перекладу. Спосіб контекстуального перекладу протиставляють словниковому перекладу. Такому типу перекладу властиве не мати відповідників у словнику, а значення слова розуміємо згідно контексту. Подібний прийом називають нульовим перекладом.

Приймаються рішення яким способом обрати враховуючи контекст, якщо мова йде про художній твір.

Це стосується вибору варіантних відповідників і трансформацій. Випадки поза контекстуального перекладу за допомогою однозначних еквівалентів – нечасті і стосуються лексики основного словникового фонду (назви тварин, рослин і т.д.), а також топонімів, назв організацій, тощо [2, с. 135]. Натомість контекст впливає на вибір між прийомами, які використовує перекладач, та враховується для якої групи читачів розрахований текст.

З вибором перекладацьких прийомів пов'язані різноманітні труднощі, які має подолати перекладач. Вони можуть виникнути і в словах, які можна передати транскрибуванням, тобто терміни, запозичення, де здавалося б можна просто перенести форму слова, і звісно ж в перекладах на рівні фрази.

Труднощі перекладу інтернаціональної лексики полягають у тому, що перекладач, особливо новачок, нерідко забуває про таке поняття «вживання слова» (usage), і знаходячись під впливом знайомої графічної форми слова, допускає в перекладі буквализми і порушує норми рідної мови (мови перекладу), особливо в області сполучуваності слів [11, с. 63].

Ми знаємо, що існують слова, які схожі в плані вираження. Тим не менш, вони можуть не відповідати за змістом, тобто за сенсом. Тож таким чином і виникають помилки. Тобто буквалізми іноді не допустимі.

Прийоми можуть відрізнятися, якщо перекладаються оповідання чи роман. У дитячих виданнях рідко застосовують транскрипцію, а вдалим є прийом опису або пояснення. У пригодницькому творі транскрипція слова передає колорит країни, що зображено в творі. У художньому творі, читач краще сприймає слово, що передано способом транскрибування, коли воно наявне в розповіді нарратора, описах, а у діалогах та прямій мові краще не застосовувати цей спосіб.

Важливим етапом вибору способу перекладу є значення слова, терміну в контексті. Це є вирішальним етапом коли перекладач обирає між транскрибуванням та перекладом слова.

Перш за все, перекладач повинен отримати необхідну інформацію, що міститься як в самому відрізку оригіналу, що перекладаємо, так і в лінгвістичному і ситуативному контексті, а на основі цієї інформації зробити необхідні висновки про зміст, які йому варто відтворити на наступному етапі [10, с. 162]. Лише ретельно вивчивши іноземний контекст можна вдало його передати на рідну мову. Тому перекладацькі рішення робимо після вирішення і вивчення питання про контекст.

Вибір залежить від того, яку роль відіграє слово в тексті, важливе воно чи другорядне, наскільки виражено в ньому ступінь його колориту, смислове навантаження, та від його семантичної активності в тексті. Вибір прийому залежить чи зосереджена на ньому увага, або ж вона ледь помітна.

Запозичення за способом вираження вже виділяється із свого мовного середовища, а за змістом потребує осмислення. Автор оригіналу зазвичай розкриває значення слова, що означає для читача це поняття.

Перекладач повинен визначити запозичення в тексті та визначитися між способом транскрибації чи перекладу, який більш вдало підходить для передачі змісту тексту.

Перекладу вимагають навіть ті інтернаціональні слова, що не є широко вживаними, і мають у мові перекладу лексичні еквіваленти, що можуть функціонувати в відповідних ситуаціях, тобто в мові перекладу є потенційна можливість виражати відповідну думку.

Слова запозичені з іншої мови, які ми вживаємо рідко, або терміни, що наявні в одній країні, але мають відповідники в лексиці іншої мови, функціонують у певних ситуаціях, є можливість знайти відповідник, вони вимагають перекладу також.

Використання запозичень навіть тоді, коли для вираження певного поняття є власні мовні засоби – варто розглядати як пониження самотності національної мови і недостатнє використання її потенційних можливостей. Сама мова нерідко не приймає, не допускає необґрунтованої передачі без перекладу таких одиниць [15, с.135]. Тож нове слово одразу помітне в іншій мові.

У мові перекладу, якщо перекладач відтворює слова з рідної мови, запозичення привертає до себе багато уваги читачів. Воно вирізняється з поміж лексичного оточення іноземної мови, а це порушує відповідність форми слова та змісту.

У складі культури країни запозичення однієї культури містять лакунізований (без відповідників понять у іншій культурі) характер для представників іншої культури не тільки тому, що вони лише запозичуються, але й тому, що вони входять в певний соціальний контекст.

Це робить іншомовні назви важливими для носіїв першої культури і лакунами для деякої другої культури. Лакуни культурного фонду як правило зберігаються в тексті перекладу твору, відображуючи її національну специфіку оригіналу і водночас є перешкодою для адекватного розуміння твору іншокультурним реципієнтом [4, с. 141].

Перекладач мусить вирішити це питання вибором методу перекладу – залишити слово в тексті без змін, - буде вдалим варіантом якщо мова йдеться,

наприклад про культуру, або ж додати опис, якщо запозичення цілком не зрозуміле носіям мови-реципієнта.

Умова, яка необхідна для адекватного перекладу може бути порушена. Невдалі способи передачі таких слів можуть спричинити втрату колориту. Існує менший ризик неправильного використання запозичення тоді, коли воно, навіть в тексті оригіналу є надлишковим, займає вагоме місце, привертає увагу читача.

Досягнення відповідного перекладу з оригіналу при передаванні художніх текстів через подолання різниці в структурах мов можлив завдяки комплексу дій, що виконуються для адаптації необхідної інформації.

Вибір слова в процесі перекладу залежить від стилю твору. Критерієм правильного вибору є рівний вплив тексту оригіналу і тексту перекладу на читача. Для досягнення рівного впливу на читачів оригіналу і перекладу використовують прийоми конкретизації у поєднанні з узгодженням транслітерації, опущенням, прийом вставок та інші [17, с. 83]. Завдяки тому, що перекладач застосує методи перекладу, йому вдасться зберегти стилістичний ефект твору і відтворити його знову у мові перекладу.

Перекладачі часто транскрибують запозичення, але намагаючись зосередити увагу на збереженні колориту, вони не вирішують головного, комунікативного завдання перекладу. Транскрибування з поясненнями у виносках зберігає національний колорит твору, однак ускладнює читання та сприймання, тому перекладачеві варто вдало дібрати аналог.

Переклад за допомогою функціонального аналога/еквівалента є досить адекватним, якщо поодинокі випадки заміни стилістично забарвленого слова на нейтральне суттєво не вплинуть на колорит твору загалом. Також невдале опущення необхідної інформації є помилкою. Важливим для перекладу терміну чи запозичень є визначити наскільки знайоме слово носіям мови.

Характер «знайомості» воно набуває згодом, в ході вживання, знайомим стає іноземне слово, що часто зустрічається в літературі,

популяризується (вільно чи мимоволі) засобами масової інформації, вживається багатьма мови, що прийняли її, і в кінці – стає цікавою для масового читача, - все це протягом довгого часу[7, с. 81]. У результаті цього процесу, слово стає частиною лексики даної мови і потрапляє в його словник. Для носія мови перекладу найбільш відомим є інтернаціональні слова, терміни, потім – регіональні та зовнішні (словникові), їх зазвичай передають способом транскрибування. Іноземні слова досить часто потребують опису, адже вони не знайомі носіям мови перекладу. Потрібно не нагромаджувати текст, не опускати потрібні за змістом слова, та уважно стежити за тим, щоб слово віднести до потрібної категорії, та знати міру стосовно кількості використаних лексичних одиниць, щоб не створювати надлишковості в тексті.

Ми можемо підсумувати, що найчастіше перекладач обирає такі прийоми перекладу як транслітерація та транскрибування, калькування та метод опису та еквівалентів. Вони є найбільш зручними, хоча мають свої недоліки. Слово при транслітерації та транскрибування передається майже повністю, і називається цей метод також буквальним запозиченням. Його часто використовують для передачі термінів та запозичень.

Слово передається швидко і підходить для технічних текстів, натомість у художніх творах воно різко помітно одразу в тексті і може зіпсувати мелодичність речення.

Калькування – найбільш зручний метод на нашу думку, адже запозичується слово частково, а інші граматичні форми – суфікси, закінчення змінюються в мові реципієнта. Тому, воно буде пристосованим для носіїв іншої мови і здаватиметься «своїм» або подібним до «своїх».

Терміном і запозиченням властиво мати еквіваленти, і ними дуже зручно передавати ці одиниці, за умови якщо вони є в мові. Слова можуть виникати в двох мовах паралельно через розвиток наук, наприклад, винахід може з'явитися в двох країнах, а його назви будуть відмінними.

Подолати труднощі перекладу допоможе контекст, орієнтація на читача (для кого ми перекладаємо), а також інші методи перекладу, які ми розглянули.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Вибір способу перекладу залежить від одиниці мови, її характерних ознак, а також від жанру тексту. Оскільки роман «Мобі Дік» є багатожанровим, йому властиво мати разом з ознаками художнього тексту також і технічні моменти. Тому, розширюється список тих методів, які ми можемо застосовувати в ньому.

При перекладі запозичень використовують метод калькування, транскодування, еквівалентів. Ці методи є основними, а решта використовується досить рідко.

Основними способами передачі термінів у тексті є: транслітерація, транскрибування, кальки та напів-кальки. Для літератури є вдалим – опис, контекст та наближений переклад. Використовують також лексичні еквіваленти самостійно створені перекладачем, можливе використання перекладацьких трансформацій таких як – зміна форми відмінювання слів у словосполученні, використання афіксів, змінювати порядок слів або вдаватися до зміни морфологічного та синтаксичного статусу слова. До способів перекладу, які ми можемо застосовувати у перекладі твору, відносимо описовий метод, пояснення (екслікацію), застосовувати конкретизацію – вибір більш вузького поняття або генералізацію – (протилежний до конкретизації прийом), що дозволяє використання більш широкого значення.

Вибір способу перекладу залежить наскільки давно слово ввійшло до мови.

На початкових етапах, коли слово нещодавно з'явилося в мові доцільно перекладати його способом транслітерації, бо не має відповідників у мові взагалі. Згодом, коли воно пройде процес асиміляції в мові, дане слово вважатиметься повноцінним словом літературного словникового складу мови-реципієнта і носії не матимуть труднощів у розумінні цієї лексичної одиниці.

Потім відбувається адаптація слова до граматичної системи мови, що прийняла це слово. Воно може граматично змінитися. У такому випадку ми використовуємо кальку.

Повністю адаптоване запозичення може втратити свій стиль і стає загальноживаною лексикою. Слово, що повноцінно увійшло до мови в письмовій формі можна вважати повністю закріпленим у лексичному складі. Воно матиме еквіваленти та синоніми.

РОЗДІЛ 2.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ТЕРМІНІВ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ Г.МЕЛВІЛЯ «МОБІ ДІК»

2.1 Переклад термінів методом еквівалентів

Одним із найбільш використовуваних способів перекладу термінів є метод вибору еквівалентів, оскільки певні поняття, об'єкти, які терміни називають можуть виникати водночас в двох країнах, назви запозичуються і з'являються синоніми.

У словнику воєнно-морської тематики є найменування частин корабля, які вимагають точного перекладу.

У прикладі вказано детальне місце на кораблі, його частину де стояв капітан.

«While yet some distance from the Pequod, she rounded to, and dropping a boat, her captain was impelled towards us, impatiently standing in the bows instead of the stern» (1, с. 338).

«Нетерплячий капітан стояв не на кормі човна, як звичайно, а на носі» (2, с. 369).

«Stern» – «*корма*» морськ. термін, що означає ніс корабля, тобто його передню гостру частину [1].

Передано термін дослівно, як і в словнику. Перекладено способом вибору еквівалентів.

Точним перекладом були передані слова морської теми, якими позначають об'єкти, що стосуються моря напряму (прибій, рифи) та морської техніки (причал).

Наведено такі приклади.

«There now is your insular city of the Manhattoes, belted round by wharves as Indian isles by coral reefs—commerce surrounds it with her surf» (1, с. 21).

«Ось, приміром, ваше місто на острові Манхеттені оперезане причалами, наче острови Індії кораловими рифами» (2, с. 38).

З усіх боків б'є в нього прибоєм торгівля (2, с. 38).

1. «*Wharf*» – причал, спеціально обладнана частина порту чи пристані, де пришвартовуються судна; місце стоянки кораблів [1].

Перекладено еквівалентом.

2. «*Surf*» прибій - удари морських хвиль об берег [1].

Слова вжиті у прямому значенні, а терміни – причал та прибій використані для створення стилістичного ефекту, а саме метафор:

«оперезаний причалами», «б'є прибоєм торгівля».

То ж терміни мають не тільки вживатися для позначення точних, наукових предметів.

Перекладач обрав відповідник який є в словнику, тобто еквівалент.

Нам трапилися терміни, які були невідомі для нас раніше та складні для сприйняття та уявлення. Замість опису на наш подив, ми отримали еквівалент, адже слово устатковане в словнику давно.

З поміж багатьох значень перекладачеві вдалося обрати те, що відповідне до змісту словосполучення в реченні, з поміж багатьох визначень.

«*Go from Corlears Hook to Coenties Slip, and from thence, by Whitehall, northward*» (1, с. 21).

«*Пройдіться від мису Корлірс до Коентіської верфі, а звідси Уайтголом на північ*» (2, с. 39).

Слово «*Slip*» має багато значень у якості загальноживаного слова, а у значенні терміну воно означає одне, саме це підходить до теми нашого речення. Тож технічний словник надав нам необхідне визначення.

Допоміг також контекст, адже слово вжите разом з найменуваннями цих об'єктів. Наприклад:

«*Slip*» - верфі - сукупність споруд на березі річки, моря і т. ін., де будують і ремонтують судна [1].

Слово має багато визначень, але слово «*Coenties*», що стоїть перед ним дає нам конкретно зрозуміти про що йдеться мова, а саме про так звані споруди перед річкою, бо це – єдиний подібний об'єкт. Указано назву міста, де

ремонтують кораблі. Відноситься до теми водного транспорту. Перекладено способом вибору еквіваленту.

Виникають труднощі при перекладі невідомих технічних морських термінів, адже тематика для нас нова і розуміння багатьох з них потребує пояснення, візуального уявлення предмету, що він позначає.

«Some leaning against the spiles; some seated upon the pier-heads; some looking over the bulwarks of ships from China; some high aloft in the rigging, as if striving to get a still better seaward peep» (1, с. 21).

«Ті спираються на палі, ті сидять на краю причалів, ті дивляться через фальшборти суден, що прибули з китаю, а ті повидирались високо на рангоут, ніби шукають місця, звідки було б видно більше моря» (2, с. 39).

З'ясували, що еквіваленти морської тематики наявні в мовах, адже мореплавство та морський промисел розвивався в цих країнах.

1) Слово, що на межі технічної термінології та загальної лексики, вживається у цих двох темах є - «pier-heads» – «причал», - Спеціально обладнане місце на березі водойми з плавучою або береговою спорудою для причалювання і стоянки суден, їх навантажування й розвантажування, посадки й висадки пасажирів [1].

Отже перекладач має еквіваленти.

2) Невідомий термін також, що викликає труднощі через те, що має синоніми і є новим для нас. Термін воєнно-морської тематики, стосується частини корабля. Таким терміном є:

«Bulwarks» - «фальшборт» - бортова огорожа палуби на судні, а також легка обшивка борту вище верхньої палуби [1].

Слово має синоніми як в англійській так і в українській мові. Допомагає обрати нам відповідний еквівалент описи цих відповідників, що подані у словнику англійської та рідної мов.

Спосіб перекладу цього терміну обрано еквіваленти.

3) У слові «Rigging» у словнику подається еквівалент- «оснащення». Ми бачимо, що перекладач обрав термін – «рангоут», який нам невідомий і ми не

можемо спершу визначити, яким способом перекладу користується перекладач, а саме: еквівалентів, наближеним перекладом (аналогом), тому, згідно з тлумачним словником ми бачимо визначення:

«*Rigging*» - «рангоут» - Сукупність круглих дерев'яних балок і сталевих труб, що становлять частину оснащення судна і призначені для несення вітрил, встановлення сигнальних вогнів, антен, вантажопідйомних пристроїв та т. ін [1].

Отже, це не просто якесь оснащення в загальному сенсі, а конкретно вказано яке саме, є у словнику опис, тому можемо детально уявити його вигляд. Тож ми вважаємо, що для слова використано термін більш уточнений, це термін, який означає частину оснащення. Ми можемо назвати спосіб перекладу **еквівалентів**, проте, на нашу думку, віднести його до **конкретизація** також не буде помилкою. Проте термін нам не відомий. Відповідник «рангоут» вважаємо вірним.

У художньому тексті вжито доволі не зрозумілий термін для більшості читачів, він поданий у виносках книги.

Тим не менш, є необхідність застосовувати саме термін, адже йдеться про детальний опис суден, який неможливо б було передати загальними словами, а пояснення у нашому випадку нагромадило б текст.

Перекладач використав **еквівалентний** спосіб перекладу.

2.2. Переклад термінів способом транслітерації.

Одним із найпоширеніших методів перекладу термінів є траскодування. Завдяки ньому автор тексту перекладу може перенести букви, звуки, і отримати необхідну форму слова, яка буде неологізмом, яке вживається в текст і згодом ввійде до літературного складу лексики.

«*The transition is a keen one, I assure you, from a schoolmaster to a sailor, and requires a strong decoction of Seneca and the Stoics to enable you to grin and bear it. But even this wears off in time*» (1, с. 24).

«Перехід з учителів у матроси буває досить прикрий, можу запевнити, і щоб терпіти його з усмішкою, треба хильнути досить міцного відвару з Сенеки та стоїків» (2, с. 41).

«Stoic» - «стоїк» – термін, що вказує на людей, послідовників стоїцизму – науки у античній філософії, який вимагав свідомого підкорення людини пануючій у світі необхідності й приборкання своїх пристрастей [1].

З огляду на різножанровість твору, тематика та проблематика філософії висвітлюються в ньому також. Ми знаємо, що Сенека був відомим філософом тож лише додаємо термін «стоїки» без додаткового опису в тексті.

«Відвар з Сенеки та стоїків» – дуже не звичний вираз, який потребує глибокого осмислення з точки зору перекладача, а згодом і читача, тому деталі відіграють важливу роль, бо можуть заплутати ще більше і невдало передати сенс.

У тексті мається на увазі подія, що символізує непростий період людини, яка займала високу, поважну посаду, змінилася до гіршого соціального статусу. З огляду на вище вказаний приклад, термін з виразом означає, що людині необхідно те, що дасть їй стійкість у боротьбі з труднощами та пристрастями, які панують у її душі.

Необхідне пояснення терміну наявне у виносках книги.

Спосіб перекладу цього терміну, який стосується філософії, обрано транслітерацію.

У художньому тексті наявні навіть поняття, що стосуються географії.

«Which, barred with various tints, seemed like the Andes' western slope, to show forth in one array, contrasting climates, zone by zone» (1, с. 47).

«Посмуговане різними відтінками, воно нагадує західні схили Андів, де можна побачити відразу все розмаїття кліматичних зон» (2, с. 65).

«Zone» «зона» - пояс або широка смуга земної поверхні, що характеризуються певними фізико-географічними особливостями [1].

Переклад цього терміну здійснено способом транслітерації. Термін передано чітко, стисло, перенесення буквенної форми має зручний варіант для

тексту. Оскільки термін є більш-менш вживаним, отже читачеві він відомий і не потребує пояснення.

Терміни на позначення мір ми також перекладаємо за допомогою транслітерації або **транскрибації**.

Якщо це слово не відомо носіям іншої культури, через те, що вони мають певні відмінні способи вимірювання, то надаємо інформацію, за якою носій іншої культури може довідатися чому еквівалентна та чи інша одиниця виміру.

«In the dog-days, will mow his two acres in buckskin gloves for fear of tanning his hands» (1, с. 49).

«У липневу спеку коситиме свої два акри в лайкових рукавичках, щоб не засмагли руки» (2, с. 67).

«асге» «акр» - одиниця виміру земельної площі в Англії і Північній Америці дорівнює 4047 м².

Отже, маючи таке пояснення, читач бачить, про яку, за величиною, ділянку землі йде мова.

Термін перекладається способом транскрибації, адже за правилами читання, літера «с» містить звук /к/, а кінцева «е» не вимовляється, і називається німа /е/, отже ми отримали слово – «акр».

Серед термінів, що ми зустрічали є такі, поняття яких з'явилося раніше ніж їх найменування. Для їх відтворення нам знадобилось використати метод транслітерації.

«Should you ever be athirst in the great American desert, try this experiment, if your caravan happen to be supplied with a metaphysical professor» (1, с. 22).

«Якщо вам колись доведеться пропадати зі спраги у великій американській пустелі й у вашому каравані знайдеться якийсь замислений професор метафізик, зробіть таку спробу» (2, с. 39).

«Caravan» - «караван» - валка в'ючних тварин (верблюдів, мулів, ослів), що перевозять пустелею, степом вантажі та людей [1].

У слові караван відбулося звичне перенесення букв, а голосні звуки стали адаптованими до мови.

Перекладач обрав цей спосіб, адже слово відоме багатьом і не рідко вживається в мові людей, не є специфічним терміном вузької галузі.

Слово відноситься до побутової лексики деяких народів, а інше значення до транспортних і торгових засобів.

«*Metaphysics*» - «*метафізика*» - протилежний діалектиці спосіб мислення й метод пізнання, який розглядає предмети і явища поза їх внутрішнім зв'язком, відірвано одне від одного, в застиглому, незмінному вигляді [1].

Слово стосується філософської тематики.

У слові «метафізик» звуки чітко передані в іншій мові. Буквосполучення /ph/ в українській мові не існує, мова не приймає правил чужої мови, а тому перекладено звуком /ф/.

Слово не «кидається в очі», а є доречним до тексту і поєднується в реченні з іншими словами вдало. Перекладачеві було достатньо способу транскрибування, для того, щоб досягти такого ефекту.

Термін, через асоціації можна переплутати з терміном іншої галузі, тож додатково необхідне пояснення.

У даних випадках передані такими способами лексичні одиниці відповідають структурі мови, їх сенс передано одним словом, точно, але перекладач обрав шлях – не нагромаджувати текст поясненнями. Способи перекладу транслітерація та транскодування.

2.3. Переклад термінів методом калькування.

Одним із найбільш поширених способів перекладу термінів є калькування.

Завдяки ньому слово зручніше сприймати носіям іншої мови, адже воно швидко адаптується до неї. Метод калькування було виявлено у випадках перекладу назв виду діяльності робітників на морському кораблі. За допомогою прийому калькування змінилася частково основа слова, що допомагає терміну бути більш зрозумілим читачам, бо оригінальна вимова відповідає лише англійській мові, а не українській. Терміни є вузькогалузевими, хоча в наш час, такий тип термінів значно поширюється

навіть серед носіїв мови, через широке висвітлення у засобах масової інформації.

«No, I never go as a passenger; nor, though I am something of a salt, do I ever go to sea as a Commodore, or a Captain, or a Cook» (1, с. 23).

«Ні, я ніколи не йду в море як пасажир і хоч я вже добре-таки просяк морською сіллю, та не вирушаю в плавання і як адмірал, чи капітан, чи кок» (2, с. 40).

«Captain» - «капітан» офіцерське звання або чин в армії, що надається після звання старшого лейтенанта (у дореволюційній армії — після штабс-капітана), а також особа, яка має це звання [1].

Це той тип слова-терміну у якому за допомогою методу калькування відбулися помітні зміни: перестановка літер, зміна звуків. Слово здається доволі адаптованим у мові і часто вживається в ній.

Термін означає високу посаду командувача корабля. Спосіб перекладу методом калькування.

«Cook» - «кок» термін означає - кухар на кораблі [1].

У слові, завдяки зміні одного звука є такий ефект, наче все слово змінилося цілком, бо воно має лише один склад. Звук /y/ змінився на /o/, що й адаптувало термін для української мови.

Спосіб перекладу також калька, бо відбулися значні зміни в написанні та вимові.

Терміни на позначення предметів інтер'єру чи побуту ми передаємо методом калькування. У тексті Ю. Лісняк обрав цей метод задля того аби адаптувати слово до українського мовлення. Текст звучить більш поетично, адже термін у даному випадку зливається з іншими словами, натомість, метод транскодування зробив би слово занадто різким, що зіпсувало б ефект речення.

And in August, high in air, the beautiful and bountiful horse-chestnuts, candelabra-wise, proffer the passer-by their tapering upright cones of congregated blossoms» (1, с. 50).

«А в серпні високо над головами перехожих підносять свої конічні суцвіття, мов канделябри, прегарні, щашні кінські капітани» (2, с. 68).

Candelabra канделябри – термін означає підсвічник для кількох свічок або електричних ламп.

При перекладі у слові змінилися звуки, слово частково адаптувалося до іншої мови, вимова змінилася, а отже перекладається калькуванням.

Терміни на позначення морської тематики, а саме типів кораблів також можна передати калькуванням.

«It is quite as much as I can do to take care of myself, without taking care of ships, barques, brigs, schooners, and what not» (1, с. 23).

«Мені аби тільки дати раду собі самому, а не те, що давати раду кораблям, баркам, шхунам, бригам і ще бозна – чому» (2, с. 41).

«Barques» - «барки» - плоскодонне річкове судно без палуби для перевезення вантажу [1].

Слово під час перекладу методом калькування залишило перший склад незмінним, а другий піддався адаптації рідної мови, що проявилось у зміні суфікса та закінчення.

Спосіб перекладу лінгвістом було обрано кальку.

«Brig» - «бриг» - вітрильне судно з двома щоглами [1].

Можна вважати, що слово перекладено транслітерацією або буквальним запозиченням, адже воно повністю перейшло в іншу мову і залишило той самий графічний вид і звучання. Лише в множині воно матиме іншу граматичну форму.

Способом передачі терміну обрано транслітерацію.

«Schooners» - «шхуни» - парусне судно з двома і більше щоглами й косими вітрилами, а зараз також і з двигуном внутрішнього згоряння.

Обраним способом перекладу є калькування [1].

Морфологічний склад слова змінився, зник суфікс, закінчення відповідає граматичним нормам української мови. У вимові слова звук /s/ читається як /ш/,

а /ch/ як /x/, що не відповідає звичним нормам, а є радше виключенням із правил. Це говорить про те, що термін був запозичений.

Метод калькування дозволяє адаптувати слово до мови, що воно здається новим словом.

Автор зазначив назви суден, вони є різними кораблями, отже в даному випадку необхідна точність, не можна вдаватися до генералізації, адже це зіб'є читача з пантелику. Потрібно конкретно вказувати якими є кораблі, адже надалі ми читатимемо їх детальний опис, тому читач зможе відтворити в своїй уяві необхідний, детальний образ.

Перекладач підлаштував терміни до рідної мови, адже транслітерація була б незвичною через своє специфічне звучання в англійській.

Терміни релігійної тематики ми можемо перекласти калькуванням

«Do you think the archangel Gabriel thinks anything the less of me, because I promptly and respectfully obey that old hunks in that particular instance» (1, с. 24).

«Невже ви гадаєте, ніби архангел Гавриїл матиме про мене гіршу думку тільки через те, що я покvapно й шанобливо скоряюсь наказам старих жмикрутів» (2, с. 41).

«Archangel» - «архангел» - У християнській релігії — ангел вищого рангу [1].

Спосібом перекладу терміну є калькування. У слові відбулися зміни у вживанні звуків та будові слова. «Ar» передається в українській мові як «ар-», а не як довгий звук /a:/, буквосполучення «ch» звуком /x/, адже таке поєднання букв не властиве нашій мові, та літера «g» звуком передаємо літерою «г» замість звуку чи буквосполучення «дж».

Отже, слово адаптувалося таким чином до української мови, стало звичним для носіїв і зберегло те звучання, той ефект, що справляє на інших при вживанні цього слова, а саме - вказує на певну велич того, про кого йдеться. Стильовий ефект в цілому зберігся при перенесенні в іншу мову.

У тексті зустрічаються терміни на позначення культури. Їх ми можемо передавати калькуванням.

«It is out of the idolatrous dotings of the old Egyptians upon broiled ibis and roasted river horse, that you see the mummies of those creatures in their huge bake-houses the pyramids» (1, с. 23).

«Певне, тільки завдяки ідоловірській любові стародавніх єгиптян до печених ібісів та смажених гіпопотамів ми маємо змогу оглядати мумії цих створінь у отих велетенських куховарнях – пірамідах» (2, с. 40).

«*Ibis*» – «ібіс» - схожий на невелику чаплю болотний птах з довгими ногами й загнутим дзьобом; у стародавніх єгиптян уважався священним [1].

Термін було передано транслітерацією, букви і звуки прямо перенесені в іншу мову.

Спосіб перекладу Ю. Лісняк обрав транслітерацію.

«*Mummy*» – «мумія» - тіло людини або тварини, штучно збережений від розкладу [1].

Зараз термін використовується в галузі медицини, хоча з самого початку належав культурі стародавнього Єгипту. Будова слова змінилася. Відбулася зміна звуку в першому складі, до слова додалась буква «я», що говорить про зміну в структурі слова. Способом перекладу даного терміну є калька, адже навіть невеликі зміни – додавання чи випадання літер є ознакою цього методу.

«*Pyramid*» – «піраміда» - велика кам'яна споруда з чотирикутною основою і трикутними боковими поверхнями, які утворюють на вершині будівлі гострий кут, що служила гробницею фараонів у стародавньому Єгипті [1].

Термін символізує об'єкт, що наявний лише в культурі Єгипту, і походить з неї, а зараз, широко використовується як приклад для побудови інших речей. Форму піраміди запозичили як основу для оригінальних будинків, статуєток тощо.

При калькуванні можливе додавання літер. «Pyramid» є основою слова, яка перейшла з іншої мови, а літера «-а» на кінці слова є закінчення відповідно до норм рідної мови, що додалося до нього.

Коли одна частина слова іноземна, а інша, навіть, незначна з іншої мови, то це є – явна ознака калькування, а в мові-реципієнта утворюється нове слово.

У слові також змінився звук у першому складі, в українській мові він є більш довгим та чітким.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Терміни – особливі одиниці мови, що мають в ній власне середовище, але вони стоять не окремо мови, а реалізуються в ній. Терміни становлять деякі труднощі для перекладача: багатозначність, відсутність значення взагалі, розмиті кордони між значеннями – це становить непорозуміння, а подолати все ми можемо в контексті.

Терміни перекладаємо методами калькування, еквіваленту транслітерації, описовим методом та іншими на розсуд перекладача. Можливе використання таких прийомів як конкретизація, генералізація, додавання, тощо.

У нашому дослідженні з 50 термінів перекладено 7 (14%) – методом транслітерації, 4 (11 %) – транскрибації, 19 (38 %) еквіваленти, 20 (40%) калькування. Отже, ці методи найбільш вдало підходять для перекладу цих лексичних одиниць.

Деякі інші трансформаційні прийоми перекладу термінів вимагаються в тих випадках, коли значення того чи іншого терміну, що для української мови становить новизну. Застосовуються різні прийоми перекладу саме у художньому тексті. Для технічних текстів потрібно дотримуватися принципу точності, бажано не відхилятися від норм потрібного значення і не використовувати синонім.

РОЗДІЛ 3.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ЗАПОЗИЧЕНЬ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ Г. МЕЛВІЛЛЯ «МОБІ ДІК»

У результаті аналізу матеріалу лексико-стилістичних одиниць, а саме – запозичень, було встановлено, що основними засобами перекладу є метод калькування та транслітерації.

3.1. Переклад запозичень методом калькування.

3.1.1. Переклад запозичень з грецької мови.

Метод калькування був виявлений у запозиченнях, що перейшовши в іншу мову змінили свої закінчення та суфікси. Ми зустрічаємо в тексті приклади, коли слово залишає свій корінь незмінним, передається він літерами, а його закінчення змінюється відповідно до граматичних норм іншої мови.

Tell me, does the magnetic virtue of the needles of the compasses of all those ships attract them thither? (1, с. 22).

Скажіть мені: невже їх притягує магнетична сила компасних стрілок усіх отих суден? (2, с. 39).

Закінчення «-ic» у слові «magnetic» не властиво українській мові, а мова, як нам відомо, не приймає інших граматичних форм. Цей прикметник, «магнетичний» ми можемо вважати адаптованим до граматичних норм рідної мови.

Означає запозичення - магнетичний, магнетична.

У словнику подано таке означення:

Magnetic – (походить з грецької Magnetis litos - камінь із Магнесії (Magnesia - стародавнє місто в Малій Азії)) – природній магніт – кусок залізної руди – магнітного залізняка, що має властивість притягувати залізо, сталь, кобальт та інш., штучний магніт – тіло тієї чи іншої форми із сталі чи спеціального сплаву, намагнічене за допомогою електричного току чи іншого магніту та зберігає цю намагніченість, широко застосовується в техніці [21, с. 295].

Запозичення вживається у якості прикметника, характеризує непомірну силу, що притягує кораблі.

Перекладач використовує спосіб перекладу **калькування**, адже слово має відмінні закінчення у мовах.

Трапляються слова, що мають не одне значення, або у вживанні мається на увазі не пряме їх значення.

Though true cylinders without—within, the villanous green goggling glasses deceitfully tapered downwards to a cheating bottom (1, с. 32).

Хоч зовні то правильні циліндрики, та всередині ті шахрайські булькати посудини з зеленого скла підступно звужуються до облудного денця. (2, с. 49).

Перекладач застосував у тексті перекладу слово «циліндрики», хоча міг використати напрямку – «циліндр», для того, щоб підкреслити, що ці об'єкти – малого розміру, незрозумілої форми.

Форма слова - не офіційна, а використано більш розмовний, зменшено-лагідний стиль.

Також слово адаптоване під устрій рідної мови, змінилося закінчення. Перекладач використовує зменшувальний суфікс.

У прямому значенні запозичення означає:

Cylinder – з грецької мови - *kylindros* (*kylindo*) і має два значення:

1) геометричне тіло, обмежене циліндричною поверхнею (поверхнею, утвореною рухом прямої, що переміщується паралельно, сама до себе, по даній кривій) та двома січними її паралельними площинами; прямий круговий циліндр – циліндр, що утворений обертанням прямокутника біля однієї з її сторін;

2) машинна деталь у вигляді замкнутого з однієї чи двох кінців посудини в формі циліндра, в якому переміщається поршень наприклад в циліндрі парової машини, у двигуна внутрішнього згорання, гідравлічного преса тощо;

3) висока тверда чоловічий капелюх з невеликими твердими полями, верхня частина якого має форму циліндра [21, с. 569].

Перекладач обрав перше з трьох можливих значень і мав на увазі форму об'єктів зображених у тексті, а не деталь машини і не капелюх. Метод перекладу – **калька**. Завдяки калькуванню ми можемо перенести форму слова, тобто корінь, адаптувати слово, але залишити незмінний іноземний стильовий ефект та суть, значення.

Запозичивши слово ми все одно відчуваємо іноземне походження та його культуру, не зважаючи на те, що воно змінило свої закінчення та суфікси і адаптувалося в мові.

Was it not so, O Don Miguel! thou Chilian whale, marked like an old tortoise with mystic hieroglyphics upon the back (1, с. 205).

Хіба не так, о Доне Мігелю, чілійський кашалоте, чия спина була вкрита, мов панцер старої черепахи, таємничими ієрогліфічними письменами (2, с. 229).

У тексті підкреслено загадковість невідомих символів, зображених на спині кита. За допомогою цього запозичення створено стилістичний ефект, що надає описаному образу дивність, таємничість, щоб схвилювати читача та змусити заглибитися в суть.

Таке слово носій іншої мови завжди буде відчувати як іноземне, бо з історії нам відомо, що ієрогліфи з'явилися в Єгипті, але слово походить з грецької і запровадив його Клемент Александрійський.

Hieroglyphical з грецької мови - hieroglyphoi - священні письмена, означає:

1) фігурні знаки, що означають цілі поняття та слова або окремі склади і звуки мови;

2) нерозбірливе, складне для читання письмо;

3) помилкова концепція, згідно якої відчуття людини є не відображеннями об'єктивно існуючих речей, а лише умовними знаками (символами, ієрогліфами) речей, що не мають нічого спільного з речами та їх властивостями [21, с. 188].

У тексті, що переклав лінгвіст, використано слово *ієрогліфічні*, залишається корінь – *ієрогліф*, а закінчення і суфікс змінилися, згідно з орфографією української мови. З цієї причини можна вважати, що переклад здійснено способом **калькування**, бо ми перенесли лише частину слова.

3.1.2. Переклад запозичень з латинської мови

Цікавий і новий для нас випадок, коли нам трапилося запозичення, до мови перейшов лише корінь без закінчення, але воно є також влучним до сенсу і є тією самою граматичною одиницею, тобто іменником.

Now, in this history of his, Procopius mentions that, during the term of his prefecture at Constantinople (1, с. 210).

Так ось, у своїй історії Проконій згадує, що в той час, коли він був префектом у околиці Константинополя (2, с. 235).

Ю. Лісняк замінив «prefecture» на – префект, хоча словник дає нам пряме визначення що це – «префектура». Спільним коренем є – «префект» і до нього ми можемо додати інші закінчення в українській мові для утворення необхідних граматичних форм, відмінків, тощо.

Слово має лише корінь і нульове закінчення. Воно є іменником, але інше значення відповідає сенсу тексту також.

Ми зіткнулися з процесом словотворчої асиміляції, коли з одного кореня утворюється декілька слів. Ми маємо корінь – prefect, та похідні його слова, утворені за допомогою граматичних елементів іншої мови, що мають подібні лексичні значення.

Отже, Ю. Лісняк у перекладі замінив відповідник, його одно корінним словом.

Ми маємо думку, що до запозиченого з латини кореня в англійській мові ми можемо додавати різні закінчення і слово змінить не лише свої значення, але й за допомогою закінчень, суфіксів, афіксів, стане іншою частиною мови – іменником, прикметником, дієприкметником, тощо. І ми можемо вар'ювати закінченнями і рештою граматичних частин на власний розсуд і утворити власні, авторські неологізми.

Запозичення означає:

Prefecture – від латинської мови - *praefectura* і має такі значення:

- 1) в Римській імперії – адміністративний округ, а також саме управління таким округом;
- 2) апарат керування адміністративно-територіальними одиницями в деяких країнах, наприклад у Франції, на чолі префектури стоїть префект;
- 3) основна адміністративно-територіальна одиниця в Японії, Марокко та деяких інших країнах [21, с. 408].

У тексті перекладу вживається слово *префект* – той хто служить у префектурі. Способом перекладу обрано **калькивання**.

3.1.3. Переклад двомовних запозичень.

У романі наявні запозичення, які походять не з однієї мови, а з двох, і входять в іншу мову, асимілюються в ній відповідно до її особливостей граматики та морфології, але ми не можемо простежити ці зміни з причини того, що слово адаптоване давно. Такими є слова, що походять з грецької та латинської мов, наприклад слово «comedy».

Though I cannot tell why it was exactly that those stage managers, the Fates, put me down for this shabby part of a whaling voyage, when others were set down for magnificent parts in high tragedies, and short and easy parts in genteel comedies ... (1, с. 25).

Хоч я й не можу сказати напевне, чому режисерки цієї вистави, тобто Парки, приділили мені таку мізерну роль у китобійному плаванні, тоді як іншим припали розкішні ролі у високих трагедіях, або ж коротенькі та легкі епізоди в салонних комедіях ... (2, с. 42).

У словнику подано такі його значення:

Comedy – з грецької мови походить *comodia*, а з латинської - *comoedia*, і визначається як:

- 1) в Стародавній Греції – вистава, що розвивається з пісень, що виконуються під час карнавальних процесій на честь бога Діоніса;

2) драматичний твір, характери, положення і діалоги в яких викликають сміх, що направлений проти недоліків суспільного життя, побуту і людей;

3) лицемірна поведінка [21, с. 244].

Зі словнику ми бачимо, що це слово пройшло певні зміни як морфологічно так і граматично, змінилося трохи його звучання, перш ніж набути остаточної своєї форми.

Ю. Лісняк обрав його перше значення, що підкреслило його суть.

Аналізуючи слово «*comedy*» ми бачимо, що воно втратило свій стиль, бо вже пройшло всі 5 способів адаптації, коли ввійшло в англійську мову і у цій формі слова ми не зрозуміємо без словнику етимології з якої мови воно походить.

У перекладі з англійської на рідну мову змінилася лише форма слова. Слово використано у першому значенні, і перекладається як «*комедії*», а отже використано метод **калькування**, бо в українській та англійській мові воно має схожу основу.

У романі також наявні слова, що перекладені методом калькування, але походять з двох мов (з латинської та французької).

Існує спірне питання походження слова. У слові закінчення вказує на приналежність запозичення не лише до латинської, а й до французької мови, але у цих двох мовах зустрічається різна вимова.

Dr. Johnson never attained to that erudition (1, с. 238).

Доктор Джонсон не спромігся досягти такої ерудиції (2, с. 263).

Запозичення «*erudition*» ввійшло в мову давно, але ми відчуваємо його походження за формою закінчення «*-tion*».

У англійській мові закінчення запозиченого слова «*erudition*» вимовляється також по-іншому, але має спільну з французькою і латинською мовою графічну форму слова.

Отже, ми бачимо, що запозичення залишило форму, але асимілювалося фонетично по-різному в залежності до фонетичних особливостей мови в яку воно ввійшло і має іншу вимову.

Erudition з латинської *erudio* – ученість, освіченість, глибокі знання в будь-якій галузі знань або в деяких областях; начитаність [21, с. 605].

З часом воно набуло синонімів у мові, якими ми могли б замінити це слово при перекладі. В українській мові відбулася граматична асиміляція слова, бо закінчення має зовсім інший буквенний склад. Закінчення «-tion» зникло, і з'явилося закінчення «-ція».

І нам відомо, що більшість слів, які мають подібні закінчення «-tion» в англійській мові, матимуть еквівалентне закінчення «-ція» в українській, а їх корінь чи основа слова залишається незмінною і передається зміною букв, тобто транслітерацією та закінченням іншої мови.

Перекладає Ю.Лісняк це слово як *ерудиція*, завдяки методу **калькуванню**.

3.1.4. Переклад запозичених слів з німецької мови.

Вплив на англійську мову завдає не лише латинська й грецька мови, а й європейські мови. Однією з таких є німецька.

But wherefore it was that after having repeatedly smelt the sea as a merchant sailor, I should now take it into my head to go on a whaling voyage; this the invisible police officer of the Fates, who has the constant surveillance of me ... (1, с. 25).

На це питання найкраще може відповісти отой невидимий полісмен Долі, що безнастанно наглядає за мною, потай стежить за кожним моїм кроком і якимось незбагненим чином на мене впливає (2, с. 42).

Ми бачимо, що запозичення може вживатися не лише як точне слово, але й елемент мови, що допомагає письменнику створювати неповторний образ, стильові засоби у тексті, а саме – «полісмен Долі» є метафорою.

Police з німецької мови *polizei*, і означає:

- 1) у капіталістичних країнах – особливі адміністративні органи, що керують озброєними загонами, завданням яких є підтримання порядку і захист існуючого суспільного і державного устрою;
- 2) в деяких соціалістичних країнах теж саме, що й міліція [21, с. 400].

Слово видозмінило свою форму, і втратило елементи, що показують його приналежність саме до німецької мови, у даному випадку – закінчення «-zei», і

має в англійській формі – «police». Слово вжито у значенні *полісмен*, отже методом перекладу є **калька**.

Ще одним прикладом впливу німецької мови на англійську є слово «authority».

Listen to what the best and latest *authorities* have laid down (1, с. 137).

Слухайте ж те, що встановили найбільші й найновіші авторитети. (2, с. 160).

Слово «*authority*» використано у тексті для того, щоб підкреслити силу, владу того, про кого йтиметься мова, що саме на їх думку варто звертати увагу читачеві.

Authority – запозичене з німецької *autoritat* влада, вплив означає:

- 1) загальновизнане значення, вплив;
- 2) той, хто користується загальним визнанням, впливом [21, с. 13].

Під впливом часу, слово «*autoritat*» змінилося за своєю граматичною будовою, воно також асимілювалося до мови, і має незначні фонетичні зміни.

Означає владу, беззаперечний авторитет.

Тож перекладач застосував метод калькування задля того, щоб зберегти стильовий ефект, який вказує на впливовість осіб. Фонетично, слово звучить сильніше ніж можливий його аналог, і допомагає створити необхідний ефект в тексті перекладу.

У тексті перекладу ми бачимо слово *авторитети*, отже переклад створений за допомогою **калькування**.

3.2. Переклад запозичень методом транслітерації.

3.2.1. Запозичення перекладені з грецької мови

Переклад методом транслітерації був виявлений у запозиченнях, що не асимілювалися в мові, а одразу ввійшли в її словниковий склад. Можливі лише незначні фонетичні зміни одного звуку, але це дозволяє нам відносити слова до перекладу методом транслітерації.

Such unaccountable masses of shades and shadows, that at first you almost thought some ambitious young artist, in the time of the New England hags, had endeavored to delineate chaos bewitched (1, с. 30).

Спершу бачиш якісь незрозумілі плями темноти і тіней, і тобі вже гадається, що це якийсь молодий художник у ті часи, коли в Новій Англії ще існували відьми, спробував відтворити начаклований ними хаос (2, с. 47).

Слово «хаос» підкреслює цілковитий безлад ситуації у тексті, несе в собі відповідний стиль, передає занепокоєння, непорядок, тощо.

Нам відоме це запозичення. Воно з того типу запозичень, що залишили свою початкову форму і завжди будуть здаватися нам іноземними, а носії мови просто звикли до нього і вживають, коли вимагає ситуація.

Ю. Лісняк вирішує залишити слово незмінним, за винятком одного звуку.

У цьому слові, буквосполучення «ch» не властиво українській мові, а оскільки це слово грецького походження, то ми передаємо його на письмі звуком «/h/», а не як в англійській мові «/ч/», бо це виключення з загальних правил фонетики через походження слова, тому звук залишається незмінним.

Chaos – запозичене слово з грецької *chaos*, має два значення:

- 1) з давньогрецької міфології – сяюча безодня, наповнена туманом та мороком, з якого з'явилося все живе;
- 2) цілковитий безлад, плутанина [21, с. 588].

Слово вжито у другому значенні і є більш вдалим варіантом до тексту, ніж вище згадані синоніми.

В українському перекладі з'являється слово хаос, отже переклад виконано способом **транслітерації**.

3.2.2. Запозичення перекладені з латинської мови.

1. Слово, що було запозичене в англійську мову, асимілювалося в ній і встановило свою форму, можемо перекласти також транслітерацією або безпосередньо запозичити в мову, тобто буквально.

Прикладом є слово «кандидат».

У прийомі транслітерації існує принцип, – переносити літери слова з англійської в українську мову, а читати відповідним чином, як належить за фонетичними правилами саме українській мові. Тобто слово асимілювало фонетично до української мови, а замість звуку /æ/ читаємо /a/ у складах запозичення.

Маємо такий приклад:

Now when I looked about the quarter-deck, for some one having authority, in order to propose myself as a candidate for the voyage, at first I saw nobody; (1, с. 83).

Обвівши поглядом ют, палубу, чи нема там когось наділеного владою, щоб запропонувати себе як кандидата в матроси для майбутнього плавання, я спочатку не побачив нікого; (2, с. 101).

У словнику подано таке визначення:

Candidate запозичене з латини candidatus – той, що одягнений в біле або candidus білосніжний (в Стародавньому Римі соискатель державної посади надівав білосніжну тогу) – особа, що претендує для обрання в державний чи суспільний орган, для призначення в будь-яку організацію (наприклад в депутати) [21, с. 216].

Ми можемо побачити за буквеним складом, тобто закінченням «-us», що слово не належить англійській мові, але з латини воно прийшло разом із незначними змінами в закінченні, тож частково воно асимілювалося до мови. На українську мову ми перекладаємо застосовуючи метод прямої передачі літер.

У перекладі присутнє слово кандидат, а отже передано слово способом транслітерації.

Воно вже вживається на рівні загальнозживаної лексики, але носії української мови відчують, що це – запозичення.

2. Ще одним прикладом того, що при передачі запозичень використовується прийом транслітерації є слово – «інстинкт».

У другому складі замість звуку /i/ вживається звук /и/, а це можна вважати незначною зміною, що означає, що запозичення адаптувалося в мові перекладу. Асиміляція є фонетичною.

No: but here thou beholdest even in a dumb brute, the instinct of the knowledge of the demonism in the world (1, с. 195).

Нічого, звісно; але й у цій безсловесній тварині ви спостерігаєте інстинктивне знання демонізму нашого світу (2, с. 220).

У тексті мається на увазі, що завдяки інстинкту, тобто своєму внутрішньому відчутті, людина володіє певною інформацією стосовно чогось надприроднього.

У словнику вказано таким чином:

Instinct з латинської мови - *instinctus* – пробудження, і означає:

1) вроджена форма поведінки, властива даному виду тварин, являє собою складний ланцюг спеціальних безумовних рефлексів, що викликаються певними внутрішніми і зовнішніми подразниками; інстинкти виробляються в процесі історичного розвитку організмів і є однією із форм їх пристосування до умов життя;

2) внутрішнє відчуття, потяг [21, ст. 200].

У перекладі вжито слово *інстинкт*, а тому можна сказати, що перекладач обрав спосіб перекладу – **транслітерацію**.

3.2.3. Запозичення перекладені з французької мови.

Словам саме французької мови властиво мати закінчення, що не вимовляється згідно з правилами читання. Прикладом є слово «farce».

До англійської мови воно ввійшло з тим самим буквеним і звуковим складом, а згодом ми отримали таке слово в українській мові. У нашу мову

слово перейняло всі звуки, а кінцева /e/ – зникла, тобто прийом **транскрибування**.

...and short and easy parts in genteel comedies, and jolly parts in farces—though I cannot tell why this was exactly (1, с. 25).

...або ж коротенькі та легкі епізоди в салонних комедіях, або, нарешті, веселі виступи в фарсах, — хоч я й не можу пояснити цього достеменно (2, с. 42-43).

Для визначення цього слова нам необхідно звернутися до словнику.

Farce – запозичене із французької farce, і визначається так:

1) легка комедія, один із видів драматичної вистави, що широко розвивалася в торгівельних містах середньовічної Франції;

2) в більш пізньому розумінні – комедія чи водевіль грубого змісту;

3) грубий жарт;

4) щось лицемірне, цинічне і брехливе [21, с. 533].

У тексті наявний переклад слова і означає фарси, а отже запозичення частково асимілювалося до мови ще й граматично, і має категорії числа та відмінку.

Слово означає невеличку абсурдно-жартівливу сцену, і вживається це слово, щоб підкреслити стиль подій, що відбуватимуться надалі, а саме – злий жарт над персонажем.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Перекладачі змушені шукати через необхідність адекватного перекладу запозичень певні відповідники, або створити їх самостійно.

Використовуються у роботі, що ми дослідили 50 запозичень, 20 з них (40%) – методом калькування, 18 – (36%) транслітерація, а 12 – (24%) транскрибування.

Зловживання транскрипцією і транслітерацією не лише призводить до перекладацьких помилок, але й ускладнює носіям мови-реципієнта сприймати текст, можна сказати «ріже слух». Такі методи доцільні для наукових текстів, рідше для художніх.

Вартий уваги такий спосіб перекладу як калька. Це – запозичення внутрішньої форми слова та змісту. Завдяки ньому можна побудувати слова, морфеми, на прикладі відповідних їм слів іноземної мови, точний переклад їх значущих частин та адаптація до іншої мови.

Такий тип запозичень не викликає нарікань і борців за чистоту мови. Калька – це особливий вид запозичень, в ньому переноситься лише внутрішня форма слова. Змінюється зовнішність, а іноземна суть залишається. Тому, розглядають калькування як прихований іноземний вплив на мову.

Спосіб калькування ми вважаємо вдалим для перекладу, адже є можливість одразу адаптувати слово до іншої мови, змінивши його граматичну форму (наприклад закінчення) або фонетичний склад, відповідно до мови реципієнта для більш зручного вживання запозичення носіями іншої мови.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Роман «Мобі Дік» - це художній твір, який критики називають багатожанровим твором, що поєднує різні жанри: філософський, пригодницький, у ньому описується галузь і реалії китобійного промислу та життя цих працівників. Він містить у собі поєднання як технічної лексики так і поетичних слів. Художній текст має спеціальну термінологію. Така особливість твору дозволяє нам застосовувати різні способи перекладу термінів, що використовуються як для технічної так і для художніх творів.

Терміни – особливі одиниці мови, що мають власну систему всередині мови. їм притаманна однозначність, точність, тощо, хоча погляди на них змінилися. На сьогодні досліджено, що вони мають не одне, а більше значень, є емоційно забарвленими, використовуються у стилістиці для надання реченню певних ефектів. У собі термін може мати як термінологічне так і загальне значення. Єдиним словом термін називає весь сенс, все поняття закладене в нього.

Запозичення – це ті лексичні одиниці, що переходять з мови в мову і основною метою їх використання є надати назву предмету або явищу, яке щойно виникло, перейшло в іншу культуру. Не всі народи сприймають запозичення, то ж ми розглянули питання та способи асиміляції і пристосування цих слів у інших мовах. При перекладі запозичень методом калькування йому надається інша форма граматики або змінюється звучання відповідно до норм мови-реципієнта, що й допомагає йому ввійти в іншу мову. У країнах можуть водночас створюватися, наприклад, різні винаходи, що матимуть відмінну назву, саме тому, запозичення, яке ввійде в іншу мову може мати еквіваленти та синоніми, що й зумовлює використання еквівалентного методу перекладу.

Ми дослідили, що спільними методами перекладу як для термінів, так і для запозичень є:

1) Калькування – уподібнення слова в іншу мову за допомогою оригінального кореня та граматичних часток іншої мови. найкращий метод, особливо, якщо нам необхідно адаптувати слово.

2) Транслітерування - пряме перенесення буквенної форми. Часто застосовуємо з новими в мові словами.

3) Метод еквівалентів – використовуємо за умови, якщо слово набуло відповідників.

Перекладаючи запозичення ми використовуємо ці три методи. Перекладаючи терміни ми можемо використовувати різні методи перекладу на наш розсуд та залежно від ситуації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічний тлумачний словник української мови (1970—1980): Електронний ресурс. URL: <http://sum.in.ua/> .
2. Алексеева И. С. Текст и перевод. Вопросы теории: монография. Москва: Междунар. отношения, 2008. 184 с.
3. Алексеева Л.М. Термин и метафора: монография. Пермь: Изд-во Перм. Ун-та, 1998. 250 с.
4. Общение. Текст. Высказывание: монография / Т.Я. Андриющенко и др. Москва: Наука, 1989. 175 с.
5. Теория и практика английской научной речи: монография / Г.И. Ахманова и др. Москва: московський університет, 1987. 240 с.
6. Бондарец О.Э. Иноязычные заимствования в речи и в языке: лингвосоциолингвистический аспект: монография. Таганрог: Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та, 2008. 144 с.
7. Влахов С., Флорин. С. Непереводимое в переводе: монография 2-е изд. испр. и доп. Москва: Высшая школа, 1986. 416 с.
8. Гильманова Н.С. Особенности перевода технических терминов (с английского языка на русский) в производственном процессе ремонта техники по обслуживанию скважин. Вестник Югорского Государственного Университета . 2016. Вып. 1 (40). С. 65-72.
9. Григоренко И.Н. Лексика и текст: монография. Краснодар: КСЭИ, 2015. 106 с.
10. Комиссаров В.Н. Слово о переводе: монография. Москва: Международные отношения, 1973. 216 с.
11. Крупнов В. Н. В творческой лаборатории переводчика (очерки по профессиональному переводу): монография. Москва: Международные отношения, 1976. 192 с.
12. Крысин Л. П. Русское слово, свое и чужое: Исследования по современному русскому языку и социолингвистике: монография. Москва: Языки славянской культуры, 2004. 888 с.

13. Лотте Д.С. Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов: монография. Москва: Наука, 1982. 152 с.
14. Мурдускина О.В. Проблема передачи терминов неологизмов при переводе специальных текстов. Филологические науки. Вопросы теории и практики. 2017. № 10(76), Ч. 2. С. 124 -127.
15. Мусаев К. Культура языка перевода: монография. Ташкент: Фан, 1982. 189 с.
16. Нечаева И.В. Актуальные проблемы орфографии иноязычных заимствований: монография. Москва: Азбуковник, 2011. 168 с.
17. Огнева Е. А. Художественный перевод: проблемы передачи компонентов переводческого кода: монография. 2-е изд., доп. Москва: Эдитус, 2012. 234 с.
18. Олейников Н. С., Рязанцева Л. И. Описательный перевод при передаче англоязычных медиатекстов на русский язык (на основе публикаций новостного портала ИноСми). Форум молодежной науки. 2021. Вып. 2, № 4. С. 5-7.
19. Секирин В.П. Заимствования в английском языке: монография. Киев: Изд-во Киев. ун-та, 1964. 152 с.
20. Сковородников А.П. Экология русского языка: монография. Красноярск: Сиб. Федер. Ун-т, 2016. 388 с.
21. Словарь иностранных слов. 16-е изд., испр./ за ред. Ф. Петров. Москва: Русский язык, 1988. 624 с.
22. Стрельцов А.А. Нарушение перекодировки при контакте английского языка с русским: монография. 2-е изд., испр. и доп. Ростов-на-Дону, Таганрог: издательство Южного Федерального Университета, 2019. 178 с.
23. Циткина Ф.А. Терминология и перевод (к основам сопоставительного терминоведения): монография. Львов: издательство при Издательское объединение «Вища школа» (ЛГУ), 1988. 162 с.

24. Чернышова Л.А. Отраслевая терминология в свете антропоцентрической парадигмы: монография. Москва: Изд-во МГОУ, 2010. 206 с.
25. Шелов С.Д. Очерк теории терминологии: состав, понятийная организация, практические приложения: монография. Москва: ПринтПро, 2018. 472 с.
26. Шмелева О.Ю. Терминологические процессы в синхронии и диахронии (на материале английского языка): монография. СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2010. 120 с.
27. Ярцева В.Н. История английского литературного языка 9-15 вв.: монография. Москва: Наука, 1985, 248 с.
28. Яшина Н.К. Лингвистика текста и перевод: монография. Владимир: Изд-во ВлГУ, 2013. 116 с.
29. Alunina Yu. M. The influence of modern English loan words . Russian Journal of linguistics. 2020. Vol. 24, № 1. P. 176-196.
30. Beletskaya O. S. Classification on English loan words in Business Spanish. Training Language and Culture. 2018. Vol. 2, № 2. P. 81-94.
31. Chistova E. V. The terminological system «Branding» in the Russian Language: Formation, Harmonization and Translation. Journal of Siberian Federal University. Humanities s Social Science. 2012. № 5. P. 787 – 797.
32. Dyachkovska V. G. On translation strategies of the epic text. Journal of Siberian Federal University. Humanities S Social Sciences. 2018. № 5. С. 716 – 725.
33. Farangiz B.U. Structural analysis of mechanical engineering terms. Science and educational. 2021. Vol. 2, №1. P. 330-334.
34. Ivanova E. V. Evpak M. Yu. Peculiarities of translation of education culture-bound words from English into Russian. Проблемы современного образования. 2015. № 1(56). С. 71 – 77.

35. Kucheroва V.V. Translating cheese production terminology from French to Russian: challenges and pitfalls. *Training, language and culture*. 2019. № 3 (4). P. 47-55.

36. Lapenkov D.S., Olejnik O.V. Neologisms in the language of German press. *Неофилология*. 2020. Vol. 6, № 21. P. 59-66.

37. Masimova L. words of native origin in English. The origin of English words. Common indo-european and Germanic word-stock. Characteristic features of native words . *Austrian Journal of Technical and Natural Sciences*. 2018. Section 4, P. 27 – 35.

38. Myzyn T. Semantic changes as a means of English geographical terms formation. *European journal of literature and linguistics*. 2015. Section 6, P. 50-53.

39. Pllana S., Pllana G., Pllana E., Pllana Z. Synonymy and terminological doublet in economic terminology. *Russian linguistic bulletin*. 2020. Vol. 3, № 23. P. 117 – 120.

40. Raufov M.M. Elementary Transformation in simultaneous translation. *Academic research in educational sciences*. 2021. Vol. 2, № 1. P. 484 – 489.

41. Samarina I.V., Starodubtseva I. I. Translation techniques in the official style (on the material of business contracts and agreements). *Southern Federal university. Гуманитарные и социальные науки*. 2020. № 5. С. 229 – 236.

42. Shirokikh A. Yi. The language of finance: borrowings, translation, codeswitching . *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2017. № 7 (73), Ч. 2. С. 195 – 196.

43. Tarev B. V. Lexical borrowings linguistic and didactical aspects. *Journal of Siberian Federal university. Humanities s Social Science*. 2012. Vol. 7, № 5. P. 944- 950.

44. Tyurneva T.V., Shchurik. N.V. Term-Notion Dichotomy in Translation. *Journal of Siberian Federal University Humanities & social sciences*. 2018. – Вып. 11 (5). С. 840-849.

45. Velieva S. Yu. Issues of definitive information transfer through lexical and terminological units (on the basis of materials of various system languages). Philological sciences. 2021. Vol. 15, № 102. P. 17 – 20.

46. Vlasova L. V. Scope extension that forms the secondary meaning in legal terminology. Journal of Siberian Federal University. Humanities s social sciences. 2018. Vol. 5, № 11. P. 850-854.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Melville H. Moby Dick: book. UK: Penguin popular classic, 1994. 536 с.
2. Мелвиль Г. Моби Дик или Белый Кит: книга. Москва: Художественная литература, 1967. 607 с.

SUMMARY

Today, the emergence of new terms is commonplace, because new devices, technologies are being created, the names of which must be transferred. People are quite active in learning about foreign culture, life, so we are increasingly meeting many borrowed words and terminological units in our language.

In order to successfully understand the speakers of different languages, we need to successfully translate these units into the language. Terms and borrowings are difficult for translation. Standard translation methods are not always suitable for a particular communicative situation. To reproduce them, we need to adapt the lexical unit in the language, and most importantly - to convey its essence, meaning. The use of terms in speech is necessary to convey in one word the whole essence of the subject, which he calls, this is one of its functions, which facilitates communication in scientific fields.

The terms are still characterized by such qualities as accuracy, clarity, unambiguity, without emotion. Now, although they retain their characteristics, there is a tendency to change these units, and therefore changes in approaches to their study and methods of their reproduction. We observe that they have unusual properties such as emotionality, ambiguity, so the question arises about their research and analysis, changes in translation methods also occur.

Borrowing is necessary to give a name to an unknown subject, if there are no equivalents in the language, but in the literary text or story, it gives the color of another country in question. The presence of terms and borrowings enriches the lexical structure of the language, they give subjects that have recently emerged or entered the culture of certain names, which are missing in the language, complement it. They adapt to it and become commonly used words, which cannot even be recognized from other lexical items without an explanatory dictionary. Borrowing a new word is much easier than inventing a new word, they can sound better and clearer than their counterparts, so there are no questions about their use in the language.

Topicality. New objects and technologies are rapidly appearing in the world, caused by the rapid development of scientific and technological progress. Terms from these areas quickly appear in the language as well, they do not have time to be fixed in the dictionary and acquire equivalents, and the translator needs to adequately convey them in the text, doing it yourself. Borrowed words and terms often migrate from language to language, in today's world they are indispensable and are used by people of all kinds.

In a fiction, the terms are immediately noticeable, and this can spoil the stylistic effect, so the translator must solve this problem by translation methods. Borrowing is also difficult to translate, because in the initial stages of their presence in the language, they are not understood by native speakers. They can also mean cultural concepts that do not exist in other nations. The translation methods described by us will help to find the necessary translation method. Our research will also help to overcome the difficulties of translation in the text.

Analysis of recent research. Scholars such as D.S. Lotte, O.Yu. Shmeleva, Komissarov, V.P. Sekirin, O.E. Bondarets, I.V. Nechaeva, A.A. Streltsov. They studied the characteristics and features of these language units, the degree of their assimilation, how native speakers perceive these types of words, what processes and changes occur with them in languages and over time - that is, all the information that will help translators to adequately embody these units in the text languages of translation. In fiction, including "Moby Dick", we see that the author depicts technical descriptions of various equipment, machines, ships, whale structure and more.

Object - terms and borrowings in G. Melville's novel "Moby Dick".

The subject of research is ways of reproducing terms and borrowings in the Ukrainian translation of G. Melville's novel "Moby Dick".

The material of the research was G. Melville's multi-genre fiction novel "Moby Dick".

The aim of the research is to establish the peculiarities of the reproduction of terms and borrowings in the Ukrainian translation of G. Melville's novel "Moby Dick". Achieving the goal involves the following tasks:

- 1) Describe the genre features of G. Melville's novel "Moby Dick".
- 2) Clarify the definitions of "term" and "borrowing" in linguistic research.
- 3) Describe ways to reproduce terms and borrowings.
- 4) Identify the features of the reproduction of terms by the methods of transliteration and calque, equivalents in the Ukrainian translation of G. Melville's novel "Moby Dick"
- 5) Identify the features of the reproduction of borrowings by calque and transliteration in the Ukrainian translation of G. Melville's novel "Moby Dick".

The following research methods were used in the work:

- 1) the method of vocabulary definitions was used to study the lexical units that we studied in the fiction;
- 2) the method of continuous sampling, helped to choose the terms and borrowings in the work that served as research material;
- 3) method of lexical-semantic analysis, which helped to identify lexical and stylistic qualities of terminological units and borrowings in the fiction;
- 4) translation-comparative method, which allowed to identify the basic techniques and methods of translation of terms and borrowings.

The theoretical significance of the study is that it is a contribution to the further study of ways of reproducing terms and borrowings in the literary text.

The practical significance of the obtained results lies in the possibility of their use in lecture courses on English stylistics, translation theory, in special courses on literary translation, in students' research.

Structure of work. The paper consists of an introduction, three chapters, conclusions for each chapter, general conclusions, a list of sources used and a summary in English.

The introduction substantiates the relevance of the chosen problem, clarifies the purpose and objectives of the study, identifies the object, subject and methods of research, reveals the theoretical and practical significance of our study.

The first section "Theoretical principles of research on the peculiarities of reproduction of terms and borrowings in the Ukrainian translation of G. Melville's novel " Moby Dick "" substantiates the main theoretical provisions of the work, describes the terms and borrowings, their features in language, translation methods.

The second section "Features of the reproduction of terms in the Ukrainian translation of G. Melville's novel" Moby Dick "" is devoted to the analysis of methods of translation of terms.

The third section "Features of the reproduction of borrowings in the Ukrainian translation of G. Melville's novel" Moby Dick "" analyzes the basic techniques of translation of borrowings.

The general conclusions set out the main results of the research. Completes a list of references and abstracts in English.

Thus, the novel "Moby Dick" is a work of art, which critics call a multi-genre work that combines different genres: philosophical, adventure, it describes the industry and the realities of whaling and the lives of these workers. It contains a combination of both technical vocabulary and poetic words. Fiction text has a special terminology. This feature of the work allows us to use different ways of translating terms used for both technical and fictions.

Terms are special units of language that have their own system within the language. They are characterized by unambiguity, accuracy, etc., although views on them have changed. To date, it has been studied that they have not one but several meanings, are emotionally colored, are used in stylistics to give a sentence certain effects. The term itself can have both terminological and general meaning. In a single word, the term refers to the whole meaning, the whole concept is embedded in it.

Borrowings are those lexical units that pass from language to language and the main purpose of their use is to give the name of an object or phenomenon that has just emerged, moved to another culture. Not all nations accept borrowing, so we have

considered the issues and ways of assimilating and adapting these words in other languages. When translating borrowings by calque, it is given a different form of grammar or changes the sound in accordance with the norms of the recipient language, which helps it to enter another language. In different countries, for example, different inventions with different names may be created at the same time, which is why borrowing in another language may have equivalents and synonyms, which leads to the use of an equivalent translation method.

We investigated that common translation methods for both terms and borrowings are:

1) Calque - assimilation of a word into another language with the help of the original root and grammatical parts of another language. The best method, especially if we need to adapt the word.

2) Transliteration - direct transfer of letter form. Often used with new words in the language.

3) Equivalent method - used if the word has matched.

When translating borrowings, we use these three methods. When translating terms, we can use different translation methods at our discretion and depending on the situation.